

Česká zemědělská univerzita v Praze

Institut vzdělávání a poradenství

Katedra celoživotního vzdělávání a podpory studia

**Česká
zemědělská
univerzita
v Praze**

**Kariérové poradenství pro děti a mladé dospělé z dětských
domovů: distanční text**

Bakalářská práce

Autor: Anna Kyrlová

Vedoucí práce: PhDr. Lucie Smékalová, Ph.D. et Ph.D.

2024

Zadání bakalářské práce

Zadání bakalářské práce

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma:

Kariérové poradenství pro děti a mladé dospělé z dětských domovů: distanční text

vypracovala samostatně a citovala jsem všechny informační zdroje, které jsem v práci použila a které jsem rovněž uvedla na konci práce v seznamu použitých informačních zdrojů.

Jsem si vědoma že, na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, především ustanovení § 35 odst. 3 tohoto zákona, tj. o užití tohoto díla.

Jsem si vědoma, že odevzdáním bakalářské práce souhlasím s jejím zveřejněním dle zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a to bez ohledu na výsledek její obhajoby.

Svým podpisem rovněž prohlašuji, že elektronická verze práce je totožná s tištěnou a že s údaji uvedenými v práci bylo nakládáno v souvislosti s GDPR.

V dne

.....

(podpis autora práce)

PODĚKOVÁNÍ

Na tomto místě bych v první řadě chtěla poděkovat mé vedoucí bakalářské práce PhDr. Lucii Smékalové PhD. et. PhD. za odborné vedení práce, cenné rady, ochotu, trpělivost a podporu.

Dále bych touto cestou ráda poděkovala panu Martinu Lněničkovi, řediteli dětského domova v Dolních Počernicích za poskytnutí rozhovoru a zodpovězení mých otázek, a také všem ostatním ředitelům a ředitelkám dětských domovů napříč celou Českou republikou za spolupráci.

Naposledně patří velké díky všem respondentkám a respondentům za jejich čas a ochotu pomoci.

Abstrakt

Bakalářská práce je zaměřena na problematiku související s kariérními volbami a rozhodováním u dětí a mladých dospělých z dětských domovů a rovněž poukazuje na tvorbu a využití distančního textu. V teoretické části je na základě rešerše zdrojů nastíněna náhradní výchova a ústavní péče. Pomocí literatury a teorií je předložen vývoj dítěte v pubertálním a adolescentním období a uvedeny specifika s těmito vývojovými obdobími spojená. Práce se dále věnuje kariérovému rozhodování, vlivům, které ho ovlivňují i samotnému kariérovému poradenství. Neposledně je představen distanční text a principy jeho tvorby. Cílem této práce a hlavním tématem praktické části je ukázka vytvořené příručky v podobě distančního textu pro cílovou skupinu – děti a mladé dospělé z dětských domovů. Proto je v praktické části bakalářské práce nejprve charakterizována cílová skupina a identifikovány její potřeby. Na základě těchto zjištění a principů tvorby distančního textu dále praktická část pokračuje ukázkou vytvořeného distančního textu.

Klíčová slova

Kariérové poradenství, distanční text, příručka, volba povolání, kariérní volba

Abstract

The bachelor's thesis focuses on issues related to career choices and decision-making among children and young adults from children's homes, and also highlights the creation and use of distance text. In the theoretical part, based on a review of sources, foster care and institutional care are outlined. The development of a child in puberty and adolescence is presented through literature and theories, along with the specifics associated with these developmental periods. The work further addresses career decision-making, the influences that affect it, and career counseling itself. Last but not least, distance text and the principles of its creation are introduced. The aim of this work and the main theme of the practical part is to demonstrate a created handbook in the form of distance text for the target group – children and young adults from children's homes. Therefore, the practical part of the bachelor's thesis first characterizes the target group and identifies its needs. Based on these findings and the principles of creating distance text, the practical part continues with a demonstration of the created distance text.

Keywords

Career counselling, distance text, handbook, vocational choice, career choice

OBSAH

ÚVOD.....	10
TEORETICKÁ ČÁST.....	12
1 Cíl a metodika	12
2 Náhradní výchova.....	13
2.1 Ústavní výchova	13
2.1.1 Dětské domovy a dětské domovy se školou.....	15
3 Vývoj dítěte a adolescenta.....	17
3.1 Období pubescence.....	18
3.1.1 První pubertální fáze – fáze prepuberty.....	18
3.1.2 Druhá pubertální fáze – fáze vlastní puberty.....	20
3.2 Období adolescence.....	21
4 Kariéra a její volba	24
4.1 Kariérové rozhodování	24
4.2 Vlivy působící na kariérové rozhodování.....	25
5 Kariérové poradenství	29
6 Distanční vzdělávání	31
6.1 Distanční text.....	31
PRAKTICKÁ ČÁST.....	35
7 Seznámení se s cílovou skupinou a identifikace potřeb.....	35
7.1 Charakteristika cílové skupiny.....	36
7.2 Identifikace potřeb.....	38
7.2.1 Dotazník jako nástroj identifikace potřeb.....	38
7.3 Závěry z šetření pro identifikaci potřeb.....	40
8 Distanční text.....	44

ZÁVĚR	90
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	91
SEZNAM GRAFŮ	96
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK.....	97
SEZNAM PŘÍLOH	98

ÚVOD

Volbu povolání a kariérové směřování řeší ročně stovky až tisíce dětí ze základních i středních škol. Jsou to právě především děti až mladí dospělí na konci těchto vzdělávacích stupňů, kteří se rozhodují, co v životě dál. Rozhodování ohledně budoucí kariéry je často prvním větším krokem v životě mladého člověka, nicméně toto rozhodnutí je mnohdy pro dospívající jedince obtížné. Pomoci mu může kariérové poradenství, které má člověka podpořit v zorientování se v možnostech i sobě samém a usnadnit mu volbu kariéry. I přesto na jedince působí množství vlivů a faktorů, které ho v jeho volbách ovlivňují. Těmi nejnápadnějšími mohou být okolnosti jako vidina budoucího pracovního uplatnění, žádanost oboru, prestiž povolání nebo školy.

Avšak podle výzkumu Šťastnové a Drahoňovské (2012) jsou to právě rodiče, které sami žáci a studenti vnímají jako důležitý faktor při svém rozhodnutí. Vliv rodičů na kariérové rozhodování dětí potvrzují i další výzkumy (Trhlíková a kol., 2008, Krausová, 2022 apod.), které shodně uvádějí, že rodiče mají na své děti podstatný přímý i nepřímý vliv.

Vzpomněla jsem si tedy na děti, které se na své rodiče často z nejrůznějších důvodů obrátit nemohou – děti (i „dětí“ na pokraji dospělosti) vyrůstající v dětských domovech. Právě tato skupina řeší intenzivně volbu povolání, kdy se rozhoduje o dalším směřování po základní a střední škole, avšak často těmto dětem chybí rodinné zázemí i vzory a rady rodičů, podle kterých by se rozhodovaly.

Proto vznikl nápad tvorby příručky pro děti a mladé dospělé z dětských domovů.

V teoretické části práce je provedena rešerše odborné literatury a legislativy týkající se dané problematiky a vymezeny základní pojmy s ní související. Nejprve je definována ústavní péče a výchova a nastíněna náležitá legislativa. Na základě odborné literatury jsou popsány ontogenetické charakteristiky prepubertálního, pubertálního a adolescentního věku a specifika spojená s tímto obdobím. Dále je definováno kariérové rozhodování, jaké vlivy na jeho průběh působí a také vymezeno kariérové poradenství samotné. Poslední kapitola teoretické části je věnována distančnímu vzdělávání a především distančnímu textu, na který je přímo navazováno v praktické části, respektive jež tvoří výstup bakalářské práce.

Z důvodu záměru vytvoření příručky v podobě distančního textu je v praktické části nejprve charakterizována cílová skupina – tedy děti a mladí dospělí z dětského domova, a přiblíženy její specifika. Dále jsou nastíněny potřeby vzešlé z průzkumu, který byl proveden přímo u cílové skupiny.

Následně praktická část pokračuje přímým výstupem a ukázkou distančního textu v podobě příručky, která byla vytvořena pro děti a mladé dospělé z dětského domova, kteří se rozhodují o své budoucnosti po absolvování základní či střední školy.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Cíl a metodika

Hlavním cílem této bakalářské práce byla snaha pomoci dětem a mladým dospělým při úvahách o kariérní budoucnosti pomocí příručky v podobě distančního textu.

Díličními cíli bylo nahlédnout na problematiku související s kariérními volbami a rozhodováním u dětí, mladistvých a mladých dospělých z dětských domovů, poukázat na tvorbu a využití distančního textu a dle těchto pravidel a zjištění následně vytvořit ve zmiňované podobě návrh příručky, která bude oporou cílové skupině při volbě povolání a úvahách o kariérní budoucnosti.

V teoretické části práce byla provedena rešerše odborné literatury a legislativy týkající se dané problematiky a definovány základní pojmy s ní související. Byla popsána a definována ústavní péče a výchova a nastíněna spojená legislativa. Na základě odborné literatury byly popsány ontogenetické charakteristiky prepubertálního, pubertálního a adolescentního věku a specifika s tímto obdobím spojená. Dále bylo popsáno kariérové rozhodování a jaké vlivy na jeho průběh působí. Následně bylo definováno kariérové poradenství. Poslední kapitola teoretické části byla věnována distančnímu vzdělávání a především distančnímu textu, na který je přímo navazováno v praktické části, respektive jež tvoří výstup bakalářské práce.

V praktické části byla nejprve charakterizována cílová skupina – tedy děti, mladiství a mladí dospělí z dětského domova, uvedeny specifika cílové skupiny a nastíněny potřeby vzešlé z průzkumu, který byl u cílové skupiny proveden. Dále praktická část pokračuje přímým výstupem a ukázkou distančního textu v podobě příručky, která byla vytvořena pro děti a mladé dospělé z dětského domova, kteří se rozhodují, o své budoucnosti po absolvování základní či střední školy.

2 Náhradní výchova

Náhradní výchova či náhradní péče je typem výchovy dítěte, kdy je o dítě pečováno mimo jeho vlastní, tedy biologickou rodinu a dítě je tak svěřeno do péče jiné osobě než jednomu z rodičů.

Souvislosti a důsledky náhradní výchovy jsou pak upravovány zákony České republiky, zvláště zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, zákonem č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů nebo zákonem č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních, ale též i zákonem č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

Náhradní výchova může být rozdělována na dvě formy podle způsobu péče o dítě, a to **náhradní rodinnou péči** a dále **ústavní péči / výchovu**.

Zajištění **náhradní rodinné péče** může pro dítě znamenat svěřeni do péče příbuzensky vzdálené rodiny, svěřeni do pěstounské péče – ať již „trvalé“ či pouze dočasně na přechodnou dobu, či osvojení. Pěstounská péče se může dále dělit na individuální a kolektivní podle počtu vychovávaných dětí v jedné „rodině“. Dítě může být také určeno přímo k osvojení, tedy adopci.

Pakliže je nutnost zajištění náhradní výchovy dítěte a ani jedna z možností náhradní rodinné péče není možná, uchyluje se k umístění dítěte do péče ústavní.

2.1 Ústavní výchova

Ústavní výchova je typem náhradní výchovy, kde úlohu výchovy dítěte a péči o něj přebírá stát, konkrétně školská zařízení pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy.

Děje se tak pokud o dítě nemůže být pečováno v jeho vlastní biologické rodině nebo „jsou-li výchova dítěte nebo jeho tělesný, rozumový či duševní stav, anebo jeho řádný vývoj vážně ohroženy nebo narušeny do té míry, že je to v rozporu se zájmem

dítě“ (§ 971 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb.). V takovýchto případech může být jako způsob zajištění péče o dítě ustanovena ústavní výchova.

Nářízení ústavní výchovy vydává příslušný soud, který by toto opatření měl ustanovit jako účelné řešení na přechodnou dobu, maximálně po dobu tří let a/nebo dokud se dítěti nebude moci zajistit náhradní rodinná výchova či do doby, než se situace v rodině zlepší natolik, aby se dítě mohlo vrátit do své biologické rodiny. Soud přitom vždy zvažuje, zda není na místě dát přednost svěřeni dítěte do péče fyzické osoby. Primárním cílem by mělo být, pokud to bude možné, navrácení dítěte zpět do rodiny biologické.

Občanský zákoník (zákon č. 89/2012 Sb.) však ustanovuje, že i při odebrání dítěte z rodiny dbá soud na umístění dítěte co nejbližší bydlišti rodičů nebo jiných osob dítěti blízkých. Takto jednáno by mělo být i pokud soud rozhoduje o přemístění dítěte do jiného zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy.

Do ústavní péče také může být umístěno i dítě bez nářízení či návrhu soudu, a tedy do ústavní péče mohou dítě svěřit i samy osoby zodpovědné za výchovu dítěte (nejčastěji rodiče).

Ústavní péče je pak zajišťována a poskytována zařízeními, které se dle zákona č. 109/2002 Sb. o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů rozdělují na:

- a. diagnostický ústav,
- b. dětský domov,
- c. dětský domov se školou,
- d. výchovný ústav.

„Zařízení dále mohou být diferencovaná dle věku, mentální úrovně, zdravotního postižení, stupně obtížnosti výchovy, popřípadě i podle pohlaví svěřenců“ (Pilař, 2004, s. 307).

Všechna zařízení mají ale společný účel, a to nezletilé osobě, zpravidla od 3 do 18 let věku, případně zletilé osobě do 19 let, zajišťovat zázemí. To se děje, jak již bylo

zmíněno, na základě rozhodnutí soudu o ústavní nebo ochranné výchově nebo také tehdy, pokud je rozhodnuto o předběžném opatření náhradní výchovné péče v zájmu zdravého vývoje, řádné výchovy a vzdělávání dítěte.

Zajišťování zázemí ale není jediným účelem zařízení, která mají poskytovat ústavní výchovu. I při ústavní výchově by s dítětem mělo být zacházeno tak, aby byly naplňovány co nejvíce potřeby dítěte úměrné jeho osobnosti a věku.

Dítě by mělo mít šanci se plně a harmonicky rozvíjet fyzicky i duševně, mít takové podmínky, které budou rozvíjet jeho sebedůvěru i citovou stránku jeho osobnosti a podporovat jej ve vzdělávání a aktivním začlenění se do společnosti (§ 1 zákona č. 109/2002 Sb.).

Jak již bylo uvedeno, ústavní výchova by z pravidla měla sloužit jen jako nezbytné a přechodné opatření. Avšak v případech, kdy dítěti z jakéhokoliv důvodu nemůže být zajištěn jiný – ideálnější – způsob péče a výchovy než té kolektivní, může dítě v ústavní péči pobývat dlouhodobě.

Jedno ze zařízení, které může zajišťovat dlouhodobou ústavní péči o dítě, tedy nejen zajištění péče na přechodnou dobu (například v případě diagnostického ústavu) je právě dětský domov či dětský domov se školou.

2.1.1 Dětské domovy a dětské domovy se školou

Fungování dětských domovů upravuje zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů

Účelem dětského domova je zajištění výchovy a vzdělávání dítěte a dále dětský domov plní též funkci sociální. Dětské domovy jsou určeny k péči o děti s nařízenou ústavní výchovou, které nemají závažné poruchy chování. Tyto děti se vzdělávají ve školách, které nejsou součástí dětského domova. V opačném případě zajištění náhradní výchovy a vzdělání plní dětský domov se školou.

Dětské domovy se školou jsou rovněž určeny dětem s nařízenou ústavní výchovou, které ale mají buďto závažné poruchy chování nebo které pro svou přechodnou

nebo trvalou duševní poruchu vyžadují výchovně léčebnou péči. Dále je dětský domov se školou určen dětem s uloženou ochrannou výchovou.

Dětské domovy jsou určeny primárně dětem od 3 do 18, respektive 19 let. Avšak pokud i po dovršení zletilosti dále bude „dítě“ bráno jako osoba nezaopatřená, tj. že se stále připravuje na výkon budoucího povolání, tedy studuje, může i toto „dospělé dítě“ požádat o zaopatření i po ukončení ústavní výchovy (která končí dosažením plnoletosti), a nadále zůstat v dětském domově, nejdéle však do 26 let.

Podle § 4 zákona č. 109/2002 Sb. je dětský domov, případně dětský domov se školou, utvářen rodinnými skupinami. Ty tvoří v dětském domově nejméně 6 a nejvíce 8 dětí, v případě dětského domova se školou je nejnižší počet stanoven na 5 dětí a nejvyšší, stejně jako u dětského domova, na 8 dětí ve skupině. Děti v rodinných skupinách jsou zpravidla různého věku i pohlaví. V případě sourozenců se umisťují děti přednostně do stejné „rodinné skupiny“, avšak výjimečně, převážně z výchovných důvodů, mohou být sourozenci rozděleni.

3 Vývoj dítěte a adolescenta

Období, kdy se ze školního dítěte postupně stává mladý dospělý „je typické svou variabilitou, procesuálností a proměnlivostí a bývá označováno jako období multiprocesů“ (Taxová, 1987, s. 59). Současně probíhají procesy fyzického i psychického zrání, růstu a přeměn a dochází k mnoha změnám, kdy dospívající jedinec prožívá nejen změny tělesné, ale též i změny kognitivní, morální a sociální.

Jako následek fyziologických změn bývá častá typická nervová i emoční labilita (Čačka, 2000, s. 223), která je často popisována právě jako období bouří a krizí. „Během této doby jsou na dospívajícího jedince kladeny požadavky dospělé společnosti“ (Šimíčková-Čížková et al., 2008, s. 101), kdy se jedinec musí vypořádat nejen se svými vnitřními konflikty, ale i konflikty toho, co chce on sám a co po něm požaduje společnost. Právě tehdy se dospívající jedinec musí podřídit normám dospělosti, více a více se osamostatňovat a být nezávislý na rodičích, přebírat zodpovědnost za své činy, provádět důležité volby a rozhodovat o své budoucnosti.

Toto kritické období se napříč odbornou literaturou popisuje jako období dospívání. Avšak již každý autor vymezuje dospívání v různých etapách či věkově různě. To se odráží i na dělení fází dospívání, které jednotliví autoři popisují.

Kuric (1986) počátek puberty datuje časově mezi 10. a 11. rokem a jako konec tohoto období uvádí 14. až 15. rok života.

Langmeier a Krejčířová (2006, s. 143) vymezují období dospívání, tak jak je pro většinu jedinců platné, mezi 11. a 13. rokem počínaje a 20. až 22. rokem konče. Avšak také uvádějí, že toto věkové rozpětí je příliš široké a je třeba dalšího členění. Proto období dospívání rozdělují na dvě etapy – konkrétně období pubescence – to datují od zhruba 11 do 15 let, a dále období adolescence, která dle nich začíná přibližně 15. rokem a končí okolo 22 let.

Také Vágnerová (2012) rozděljuje období dospívání pouze na dvě fáze a to ranou adolescenci a pozdní adolescenci. Důležitým mezníkem, a tudíž koncem první fáze adolescence, dle ní je ukončení základní školy, tedy věk 15 let. Na ranou adolescenci poté navazuje fáze pozdní adolescence, která dle Vágnerové (2012, s. 370) trvá přibližně do 20 let.

To, že je „dospívání spojeno s ukončením základní školy a volbou povolání“ uvádí také Čačka (2000, s. 222).

Fáze dospívání rozděluje však jinak Příhoda (1963, s. 14), který období dospívání dělí do třech fází. Od 6 do 11 let vymezuje druhé dětství a prepubescenci, kterou následně střídá fáze pubescence, jež dle jeho periodizace trvá zhruba od 11 do 15 let. Poslední etapou dle Příhody (tamtéž) je období postpubescence trvající přibližně od 15 do 20 let.

Švancara (1980, s. 22) dělí období dospívání rovněž do třech stádií a to na školní věk od 6 do 11 let, pubescenci datuje mezi 11. a 15. rokem a adolescenci vymezuje od 16 do 20 let.

Kuric (1986, s. 195) ale zdůrazňuje, že periodizace je pouze orientační a vždy záleží na ontogenezi samotného jedince. Individualitu vývoje připomínají také ostatní autoři.

3.1 Období pubescence

Období pubescence je první či ranější fází dospívání. Většina autorů pubescenci vymezuje přibližně od 11 do 15 let. Někdy je ale udávána i věková hranice nižší, a to již kolem devíti či deseti let.

Období pubescence mnoho autorů dále dělí na dvě fáze – fázi prepuberty či první pubertální fázi a druhou fázi, kterou označují jako fázi vlastní puberty nebo také jako druhou pubertální fázi.

Proto zde tato období budou popsána samostatně.

3.1.1 První pubertální fáze – fáze prepuberty

Období prepuberty začíná dle Šimíčkové-Čížkové a kol. (2008, s. 102) u děvčat okolo 10. roku, u chlapců přibližně o rok později, tedy kolem 11. roku. Podobně začátek prepuberty vymezují také ostatní autoři.

Prepubertální období je většinou charakterizováno změnami tělesnými, kdy se objevují první známky pohlavního dospívání, zejména rozvoj prvních sekundárních

pohlavních znaků (Langmeier, 1991, s. 129). U dívek toto období končí s nástupem menstruace.

Tato vývojová fáze je charakteristická především fyzickými změnami, kdy se mění tělesné proporce. Autoři zabývající se ontogenezí člověka dále uvádějí, že právě ona akcelerace fyzického vývoje s sebou přináší i změny motoriky. Nápadné změny mohou nastat v oblasti hrubé motoriky, kdy se prepubescent může zdát být neohrabaný a jeho pohyby jsou méně koordinované (Kuric, 1986, s. 204; Šimíčková-Čížková et al., 2008, s. 103). Dle Šimíčkové-Čížkové a kol. (2008, s. 103) je toto patrné zejména u chlapců, kteří v tomto období také udělají větší růstový skok. Změny motoriky jsou rovněž patrné v jemné motorice, kdy se u prepubescentů může vyskytovat křečovitost. V tomto období tudíž může docházet například i ke zhoršení písma (tamtéž) a kvalitativním změnám spojenými s jemnou motorikou.

Podstatné vývojové změny se projevují též ve vnímání a myšlení, kdy se rozvíjí abstraktní myšlení (Langmeier, 1991, s. 140; Langmeier a Krejčířová, 2006, s. 148). V období prepuberty dítě přechází dle Piageta (2014, s. 101) z fáze konkrétních operací již do fáze výrokových či formálních operací, kde dítě začíná být schopné kombinatoriky a představivosti. Tato nová schopnost úzce souvisí právě s fantazií, která se, jak uvádí Šimíčková-Čížková a kol. (2008, s. 103) „stává pojítkem mezi skutečností, reálným prožíváním a ideálem“. Fantazie se pak často projevuje formou denního snění, kdy si jedinec představuje sám sebe ideálního ve svém ideálním světě. Denní snění patří k určité rozpornosti tohoto období, neboť jak dále Matějček (2017, s. 331) uvádí: „v době, kdy je dítě schopno chápat zákony logiky, je současně schopno všechny zákony logiky pominout a nechat se unášet na vlnách představivosti“. Denní snění se ale také může projevovat zhoršenou pozorností, která může zapříčinit pokles úspěšnosti ve školních činnostech (Šimíčková-Čížková et al., 2008, s. 103). Je to však důležitý vývojový krok, neboť dítěti se tímto otvírají možnosti k poznání a prohloubení vlastních citů i emocionality celkově.

Abstraktní myšlení má také vliv na zkoumání a hloubání nad abstraktními tématy, kdy se dospívající začínají zabývat tématy jako jsou demokracie, spravedlnost nebo smysl života (Blatný, 2016, s. 100-101).

„Rychlý rozvoj motorických, percepčních i ostatních schopností vede k novým a hlubším zájmům“ (Langmeier a Krejčířová, 2006, s. 149), kdy se dospívající začínají více věnovat nejrůznějším sportům a koníčkům a objevovat a prohlubovat své zájmy. Znatelná je citová labilita, kdy se emoce a city relativně rychle střídají. Změny v emocionalitě se projevují a odrážejí v chování, které je v tomto období nestálé a často výbušné (Šimíčková-Čížková et al., 2008, s. 104).

Proto je pro prepubescenta v tomto období těžší přijímat i vyjadřovat city, zejména pak k rodičům. To úzce souvisí se začátkem osamostatňování se od rodiny, kdy se citové vazby k rodičům uvolňují (Šimíčková-Čížková et al., 2008, s. 105).

3.1.2 Druhá pubertální fáze – fáze vlastní puberty

Po ukončení fáze prepubertální nastupuje druhá pubertální fáze – fáze vlastní puberty. Ta začíná u dívek cca ve 12,5 letech, u chlapců přibližně o půl roku později. Ve fázi vlastní puberty se již začínají vyrovnávat rozdíly mezi vývojem psychickým a tělesným, kdy se fyzický růst zpomaluje (Šimíčková-Čížková et al., 2008, s. 105). Vlastní puberta je též obdobím plného pohlavního dozrávání. Výrazně se rozvíjí logická paměť a zdokonaluje se schopnost abstrakce (Šimíčková-Čížková et al., 2008, s. 107). Piaget (2014) toto období nazývá stádiem formálních operací, kdy dospívající je již schopný myslet logicky o abstraktních věcech.

Citová labilita již není tak výrazná jako u prepuberty, právě i vlivem vyrovnání hladiny hormonů. Avšak city k sobě samému jsou u dospívajícího jedince nevyrovnané. Dospívající jedinec je k sobě kritický, oslabuje se sebejistota a citlivě až přecitlivěle reaguje na kritiku, která se týká jeho osoby (Šimíčková-Čížková et al., 2008, s. 108-109). Pro toto období je ale stejně tak typický zvýšený egocentrismus, kdy se dospívající pokládá za centrum pozornosti své i druhých (Blatný, 2016, s. 103).

Výrazně se mění i postoje, které pubescenti zastávají. Mění se postoj nejen k sobě samému, ale i k vrstevníkům stejného i opačného pohlaví, rodičům, učitelům... (Kuric, 1986, s. 210). Také emoční vázanost k rodičům se výrazně uvolňuje, citové odpoutání se od rodičů nahrazuje potřeba se citově sblížit s někým jiným, především pak s vrstevníky a to již i opačného pohlaví (Šimíčková-Čížková et al., 2008, s. 108).

Na významu více získávají i kamarádské vztahy, kdy přátelství bývají pevnější a oddanější. Jak zdůrazňuje Matějček (2017, s. 333), přátelské vztahy v tomto období jsou velmi důležité, neboť mladého člověka učí kultivovat vyšší společenské city a možnost se tak zařadit do širší společnosti. Typické pro období dospívání je právě rozvoj morálky a morálních citů, které se projevují hlubším chápáním etických zásad (Kuric, 1986, s. 217; Šimíčková-Čížková et al., 2008, s. 109). Pubescenti také začínají být zásadoví a schopní a ochotní více dodržovat normy, které uznávají.

Vzrůstá touha po nezávislosti, kdy se dospívající jedinec chce již samostatně rozhodovat. (Matějček, 2017, s. 330; Šimíčková-Čížková et al., 2008, s. 109). To také souvisí se snahou se odlišit například názorově od svých rodičů a jiných autorit. Úsilí odlišit se je patrné například i ve změně způsobu chování nebo oblékání (Šimíčková-Čížková et al., 2008, s. 109)

„Odborný zájem pubescenta bývá úzce spojen se vzorem dospělého“ (Šimíčková-Čížková, 2008, s. 107). Tento dospělý však nemusí být nutně rodič, jak Šimíčková-Čížková (2008, s. 107) uvádí, ale může jím být jakákoliv dospělá osoba, například tedy učitel nebo někdo z okolí dospívajícího.

3.2 Období adolescence

Období adolescence je druhou etapou dospívání, jež následuje po pubertální fázi dospívání. Ačkoliv z pohledu práva České republiky se dospělým stává jedinec, který dovršil 18 let, z vývojového hlediska trvá období adolescence zhruba od 15 do 22 let.

V této době je již dosažena nebo dosahována plná reprodukční zralost a pohlavní dozrávání. Dle Vágnerové (2012, s. 370) je to „doba komplexnější psychosociální proměny, kdy se mění osobnost dospívajícího i jeho společenské pozice“. Pozdní adolescence, jak uvádí Blatný (2016, s. 100), „se týká dospívání především v sociálním slova smyslu“. V tomto období dospívající postupně přebírá role dospělého člověka, jejich nároky a požadavky, ale i privilegia, která jsou spojena s rolí dospělosti (Blatný, 2016, s. 100).

Tělesný vývoj v adolescenci již není tak výrazný a ve srovnání s pubertou se růst zpomaluje a definitivní tělesné výšky tak člověk dosahuje přibližně v 17 či 18 letech

(Kuric, 1986, s. 233). Oproti pubertální fázi se ztrácí disharmonie a pohyby jsou opět koordinovanější (Kuric, 1986, s. 233).

Mění se zásadně sebepojetí mladého člověka a vytváří se a rozvíjí se pojetí vlastní identity (Langmeier a Krejčířová; Šimíčková-Čížková et al., 2008, s. 111; Vágnerová, 2012, s. 371). „Důležitou změnou je aktivnější přístup k seberealizaci a vědomí možnosti ovládat vlastní život“ (Vágnerová, 2012, s. 371). Adolescentovi se více rozvíjí myšlení, kdy je již schopný metakognice, tedy přemýšlení o vlastním myšlení a uvažování.

Kritické myšlení u adolescenta je již na vyšší úrovni, než tomu bylo v období pubescence. Adolescenti jsou také ve svém přemýšlení realističtější oproti předchozí fázi (Šimíčková-Čížková et al., 2008, s. 114). Adolescent „své myšlení obrací do vlastního nitra, stává se introspektivním, analytickým a sebekritickým“ (Šimíčková-Čížková et al., 2008, s. 115). Z hlediska kognitivního rozvoje je adolescent již schopen uvažovat hypoteticky a abstraktně (Vágnerová, 2012, s. 379). To přímo i nepřímou souvisí s úvahami o budoucnosti, což popisuje i Vágnerová (2012, s. 379). Adolescenti jsou už schopni uvažovat více systematicky, zjišťovat vztahy a souvislosti mezi poznatky a uvažovat o různých alternativách (Šimíčková-Čížková et al., 2008, s. 115; Vágnerová, 2012, s. 381).

Typickou vlastností v adolescentním věku je „kritičnost a touha po vytvoření samostatných názorů a systému hodnot“ (Taxová, 1987, s. 73).

V adolescenci je potřeba samostatnosti a nezávislosti již více naplňována, neboť i kontrola rodičů oproti pubescenci slábne (Taxová, 1987, s. 131). Samostatnost je však podporována nejen vnitřní motivací samotného adolescenta, hraje zde roli i společnost, která pozitivně přijímá právě přebírání zodpovědnosti a samostatnosti. Kvitována je například angažovanost, samostatnost a zodpovědnost v některých zájmových činnostech (Taxová, 1987, s. 131). Důležité ale je, aby adolescent cítil nejen volnost, ale také podporu. Proto je důležité, jak uvádí Vágnerová (2012, s. 399), aby mezi připoutáním a postupným osamostatňováním byla rovnováha.

„Adolescence s sebou přináší kvalitativní změny v oblasti zájmů, kdy se struktura zájmů stává jedním z důležitých vnitřních činitelů rozvoje a utváření osobnosti adolescenta“ (Kuric, 1986, s. 242). Zájmy se též, oproti pubertě, kde byly často méně

stále, více prohlubují (Čačka, 2000; Taxová, 1987). Avšak zájmová nevyhraněnost může přetrvávat i v období adolescence, protože vývoj schopností, identity i nezávislosti adolescenta ještě není zcela dokončen (Šimíčková-Čížková et al., 2008, s. 116). To souvisí s důležitým úkolem adolescenta – reálnou volbou povolání, kdy adolescenti musí své představy o budoucnosti začít měnit ve skutečnost a většinou prvně o své budoucnosti opravdu rozhodnout. Tato nutnost rozhodnutí ale nemusí být zcela vítána či je dokonce odmítána. Neboť dle Eriksona (1950, s. 262–263) adolescentní jedinec řeší krizi identity mezi dětstvím a dospělostí.

4 Kariéra a její volba

Aby bylo možné pojednávat o volbě kariéry a kariérovém rozhodování, musí být nejprve definován pojem **kariéra**.

Bělohlávek (1994, s. 11) uvádí, že kariéra je „dráha životem, zejména pak profesionální, na které člověk získává nové zkušenosti a realizuje svůj osobní potenciál“. Podobně kariéru vnímají i další odborníci. Vendel (2008, s. 11) kariéru popisuje dle jejího nového pojetí jako celoživotní růst v učení a práci i zdokonalování jedince samotného. Jako cestu popisuje kariéru i Valášková (2020), konkrétně jako „celoživotní cestu, během níž se všechno neustále mění“. Jako „řadu celoživotních zkušeností souvisejících s prací a osobním vzděláváním“ popisuje kariéru Hall (1976 – přeloženo)

Collin a Young dále definují kariéru jako „vzorce a posloupnosti povolání a pozic, které lidé zastávají v průběhu svého pracovního života“ (2000, s. 3 – přeloženo).

Šířeji, tedy ne pouze na profesní stránku zaměřený pohled, popisuje i Hlad'o (2012, s. 15), kdy uvádí, že kariéru je možné chápat právě jako „biodromální koncept, který nezahrnuje pouze profesní kariéru, ale celou životní dráhu člověka“.

4.1 Kariérové rozhodování

Rozhodování je proces, při kterém jedinec vybírá z možností, které má k dispozici. Jedná se o vědomou volbu mezi dvěma a více možnostmi nebo pohnutkami, jehož výsledkem je právě rozhodnutí se pro jednu z voleb (Gillernová a kol., 2000, s. 75; Hartl, 2004, s. 231).

Kariérové rozhodování pak může být definováno jako proces, kterým prochází každý jedinec, když hledá možnosti, jak naplnit svá očekávání a kariérové cíle, které by byly v souladu s jeho zájmy, schopnostmi a možnostmi (Gati, 1986).

Vendel (2008, s. 18) kariérní rozhodování nazývá životní vývojovou úlohou a pojímá ho jako „jedno z nejvýznamnějších rozhodnutí v životě člověka“. Není však sám, již o mnoho let dříve Eli Ginsberg a jeho kolegové (1951 in Patton, McMahon, 2021, s. 158), přišli s představou, že kariérová volba je vývojový proces. Oproti předchozím

staticky zaměřeným teoriím, které braly kariérovou volbu jako jednorázovou událost, byla tato představa změnou (Patton, McMahon, 2021, s. 158).

Právě pak Ginsberg byl jeden z prvních, kdo o kariérovém rozhodování začal smýšlet jako o vývojovém procesu, který se může vyvíjet od raného dětství do počátku dospělosti, kdy se rozhodování uzavírá kariérní volbou, tedy volbou povolání (Patton, McMahon, 2021, s. 158-162). O to významnějším představitelem, z hlediska současných koncepcí, může být chápán Donald E. Super, který na Ginsbergovu práci navázal. Ve své práci *Teorie profesního vývoje (A Theory of Vocational Development)* Super (1953, s. 185-190) předkládá kritiku dosavadní Ginsbergovy teorie a sám představuje svou koncepci, kde kariérní vývoj neuzavírá v jedné etapě života člověka, ale rozšiřuje jej na celý život jedince – celoživotní dráhu. Záměrně pak používá pojem „vývoj“ či „rozvoj“ („development“) spíše než „volba“ („choice“), protože dle něho právě pojem „development“ popisuje podstatu (celoživotního) rozhodování, řady voleb a preferencí, které se v průběhu života vyvíjejí (Super, 1953, s. 187).

Myšlenku toho, že rozhodování ohledně kariéry není jen jednorázová událost v životě člověka, popisuje i UNESCO. Kariérové rozhodování bere jako „průběžný proces, který může probíhat v různých obdobích života v jakémkoliv věku“ (Post et al., UNESCO, 2002, s. 5 – přeloženo).

Kariérové rozhodování jako „proces volby mezi určitými kariérními alternativami“ pak definuje ELGPN (Lifelong Guidance Policy Development: Glossary, 2014 – přeloženo).

Právě rozhodnutí mezi alternativami je důsledkem působení různých vlivů a okolností, které jedince ovlivňují.

4.2 Vlivy působící na kariérové rozhodování

Jako každé rozhodování je i kariérové rozhodování proces, kdy jedinec vybírá z několika možných alternativ.

Jak zdůrazňují Gati a Asher (2001), důkladné prozkoumání a seznámení se se všemi alternativami a možnostmi do hloubky není možné. Jednak z hlediska počtu možností samotných, dále pak z hlediska množství informací potřebných ke skutečnému důkladnému průzkumu všech alternativ.

Proto Gati a Asher (2001) rozlišují ve svém modelu PIC tři úrovně rozhodování: třídění (*prescreening*), zkoumání do hloubky (*in-depth exploration*) a výběr (*choice*).

V první fázi jedinec nejprve třídí potenciálně relevantní kariérové alternativy, o které by mohl mít zájem. Jde tedy o jakési „přetřídění“, kdy jedinec na základě svých preferencí, schopností a dovedností vybírá z velkého množství užší skupinu možností, které následně zkoumá hlouběji.

Detailnější a hlubší průzkum těchto vybraných alternativ je zároveň úkolem druhé fáze. Tehdy se jedinec dostává hlouběji a zjišťuje podmínky a nároky, které se s danou možností pojí.

V poslední – tedy třetí fázi dochází k výběru jedné z alternativ na základě zjištěných informací a rozhodnutí se mezi alternativami porovnáním jednotlivých možností mezi sebou.

Rozhodování ale dále ovlivňují nejrůznější faktory. Jedná se o aspekty v podobě vyhlídek do budoucnosti, možnosti uplatnění, prestiž daného povolání či školy, naplnění osobních představ a možnosti seberozvoje a dalších. Mezera (2002, s. 118) uvádí, že na rozhodování působí většinou několik faktorů současně, proto je nelze od sebe oddělovat a je nutné je chápat komplexně. Klímová (in Taxová 1987, s. 138) dodává, že kariérový vývoj každého jedince je výsledkem vzájemného působení nejen individuálních faktorů, ale dále i faktorů skupinových a celospolečenských.

Studie Mezinárodního centra pro poradenská studia při Universitě v Derby ve Velké Británii, která probíhala v letech 2018 až 2020 (Moore et. al, 2021), poukazuje na přibližný počátek, kdy lidé začínají skutečně uvažovat o kariéře a volbách s ní spojenými. Dle tohoto výzkumu, který se konal v zemích napříč Evropou, začínají mladí lidé uvažovat o kariéře ve věku okolo 12 let. Ve všech zemích, kde šetření probíhalo, se však nacházeli žáci, kteří se otázkou volby kariéry a kariérní budoucnosti zaobírali již v mladším věku.

Prvotní uvažování o kariéře a pracovní budoucnosti je tak do značné míry spojeno s prostředím a informacemi z nejbližšího okolí, které jedince v daném období obklopuje – tedy rodinou.

To potvrzují i dřívější výzkumy. Trhlíková, Vojtěch a Úlovcová (2008) zjišťovali prostřednictvím dotazování absolventů středních škol, co ovlivnilo jejich kariérové rozhodování a volbu střední školy. 41 % z dotázaných odpovědělo, že již sami měli jasno, 38 % uvedlo, že jejich volbu ovlivnili právě rodiče a 11 % pak přisuzovalo vliv vzoru v rodině (tamtéž, s. 10).

Friedmann (2011 in Hlad'o, 2012, s. 68) z dotazníkového šetření zjistil, že rozhodování bylo ovlivněno právě rodiči dokonce v 80 %. Podobná zjištění vyplývají i z výzkumu, který provedly Šťastnová a Drahoňovská (2012). Ten udává, že důležitým faktorem ovlivňujícím rozhodování ohledně volby budoucí kariéry a kariérního a profesního směřování jsou také rodiče. Podstatný vliv jim přičítají žáci základních i středních škol a v důležitosti vlivu na jejich volbu se rodiče umístili hned za „vlastním úsudkem“, který byl pro většinu respondentů nejdůležitější (Šťastnová a Drahoňovská, 2012, s. 10).

Rodiče jsou vnímáni, dle žáků samotných, jako druhý nejpodstatnější faktor, podle kterého se o své budoucnosti rozhodují. Třetina žáků základních škol uvedla, že rodiče měli přímý vliv na jejich rozhodování a volbu, avšak zohlednění rad a doporučení rodičů při svém rozhodování uvádělo přes 86 % žáků základních škol a přes 81 % žáků škol středních. Přímý vliv rodičů na volbu školy a povolání dle samotných středoškoláků ale oproti situaci na základní škole oslabil (Šťastnová a Drahoňovská, 2012, s. 10).

To, že rodiče své děti v jejich kariéře neovlivňují jen výchovou a radami, které jim poskytují při kariérovém rozhodování a volbách škol, zmiňuje dále i Krausová. Je to právě povolání rodičů, které děti často formuje a ovlivňuje v jejich budoucím profesním zaměření (Krausová, 2022). Nejen tak, že se s daným povoláním ve svém životě prostřednictvím rodiče setkávají, ale zároveň na toto povolání mají díky svým rodičům hlubší náhled. Důležitost vykonávaného povolání rodičů, dosažené vzdělání, společenské postavení, ale i vztah rodičů k práci i jednotlivým povoláním potvrzuje i Taxová (1987, s. 141). Také Trhlíková, Vojtěch a Úlovcová (2008, s. 8) uvádějí ve své studii, že vzdělání rodičů a jejich postoje k práci i povoláním má vliv na rozhodování a výběr budoucího kariérního směřování dítěte. Zajímavým zjištěním je rovněž fakt, že mladí lidé, kteří si zvolili ke studiu a práci stejný obor,

v kterém pracují již jejich rodiče, mají vytvořené lepší předpoklady proto, aby se snáze v konkrétním oboru zapracovali (Bělohávek, 1994, s. 59).

Nelze však opomenout, že nejdůležitějším faktorem ovlivňující volbu žáků a studentů dle jejich vlastního úsudku, je právě jejich vlastní volba („moje rozhodnutí“ – dle dotazníkových položek Šťastnové a Drahoňovské). Jako své vlastní rozhodnutí vnímá volbu 90 % dotázaných žáků základních škol (Šťastnová a Drahoňovská, 2012, s. 11). Podobně vnímají jakési self-efficacy také studenti středních škol, kdy vlastnímu rozhodnutí o profesní volbě přiřítají nejpodstatnější vliv. Vlastní vliv, který vnímají středoškoláci, má ale již výrazně nižší váhu, než tomu bylo u žáků základních škol. Jako ryze vlastní volbu v tomto případě vnímají studenti středních škol své rozhodnutí v 60,6 % (Šťastnová a Drahoňovská, 2012, s. 11).

Příčinou oslabení domnělého vlastního vlivu středoškoláků je dle popisu Šťastnové a Drahoňovské (2012, s. 11) například dění na trhu práce, události v regionu nebo nezaměstnanost. Těmito událostmi se také studenti středních škol nechávají více ovlivnit než žáci ze škol základních. Neboť jak uvádí Šťastnová a Drahoňovská (2012, s. 11), „je zřejmé, že na střední škole si již žáci uvědomují okolnosti působící na trhu práce a vnímají, že je potřebné se alespoň částečně podle nich řídit“.

Důležitým faktorem, který má vliv na rozhodování, jsou také kamarádi a vrstevníci, což potvrzuje i Hlad'o (2012, s. 69). Těm pak studenti středních škol přisuzují značnější vliv na rozhodování, které činí, než vliv, který vnímají žáci základních škol (Ďurišová, 2015).

Naopak přímo osoby učitelů, výchovných i kariérových poradců a školních psychologů nejsou podle průzkumu Šťastnové a Drahoňovské (2012) pro utvoření konečného rozhodnutí podle žáků a studentů samotných příliš důležité.

5 Kariérové poradenství

Kariérové či kariérní poradenství je dle MŠMT definováno jako „proces, v rámci kterého mají lidé v průběhu celého života možnost poznat a rozvíjet své schopnosti, dovednosti a zájmy“. Může lidem pomoci zorientovat se a najít zaměření svého vzdělávání, odborné přípravy a ujasnit si, kterým směrem by se chtěli profesně ubírat.

Dle definice OECD (2004) se „kariérovým poradenstvím rozumí služby, jejichž cílem je pomoci lidem jakéhokoliv věku a v jakémkoliv okamžiku jejich života při výběru vzdělání, odborné přípravy a povolání a při řízení jejich kariéry“. OECD dále uvádí, že kariérové poradenství se snaží lidem pomoci uvědomit si své zájmy, podpořit jejich cíle a odhalit své schopnosti. Jinými slovy, kariérové poradenství může pomoci právě v situacích, kdy člověk neví, jakým směrem se dále posouvat nejen přímo profesně, ale i kam dále směřovat ve svém vzdělávání se, nebo zda své schopnosti a dovednosti opravdu plně uplatňuje (Pýchová, 2020, s. 12).

Dle Vendela (2008, s. 11) je kariérové poradenství právě pak pomoc lidem, aby si sami dokázali plánovat a řídit vlastní život a byli schopni samostatně rozhodnout o možnostech dalšího profesního směřování.

Tuto myšlenku předkládají také Pýchová a kol. (2020, s. 12), kdy uvádí, že důležité by mělo být, aby člověk dokázal „poskládat svoje dosavadní zkušenosti, zreflektovat, co se v životě naučil a jak se mezitím změnila situace kolem něj, a na základě toho naplánoval, jak na to bude reagovat a kam chce sám sebe do budoucna směřovat“.

MŠMT (2020) udává, že kariérové poradenství může mít formu buďto individuálního setkání nebo skupinové činnosti, kde se řeší témata týkající se volby vzdělávací a profesní dráhy, případně dalšího (celoživotního) vzdělávání. Dále se v kariérovém poradenství dle MŠMT (2020) může pojednávat o návratu do pracovního procesu či změně kvalifikace nebo dokonce povolání.

V mnoha zemích se kariérní poradenství stále více soustředí na rozvoj dovedností při individuálních poradenstvích (OECD, 2004, s. 19). Přestože individuální osobní poradenství je stále hlavní formou kariérového poradenství, samotné kariérové poradenství zahrnuje mnohem širší škálu nástrojů a služeb. Jedná se například o skupinové diskuse, tištěné a elektronické zdroje nebo telefonickou či on-line pomoc

(OECD, 2004, s. 19; Vendel, 2008, s. 51). Kariérové poradenství pak může být prováděno jako osobní setkání klienta či klientů s poradcem nebo být poskytnuto distanční formou.

Kariérové poradenství může mít tedy mnoho podob, způsobů i forem. Důležité však je, aby podpořilo dítě, mladého člověka, ale i již dospělé v tom, aby se dokázali zorientovat v sobě samých i v možnostech, které se jim naskytují a dovedli zhodnotit své příležitosti v budoucnu (Pýchová et. al, 2020, s. 13).

6 Distanční vzdělávání

Aby bylo možné definovat distanční text, se kterým bude následně pracováno, je nejprve potřeba uvést, co je distanční vzdělávání, ke kterému se distanční text vztahuje.

Distanční vzdělávání je charakterizováno jako „jakákoliv forma studia, která není pod stálým nebo přímým dohledem lektorů (tutorů), ale která přesto využívá plánování, vedení a výuky ze strany vzdělávací organizace“ (Evropská komise, 1991 – přeloženo).

Dle Zlámalové (2006, s. 9) by mělo být distanční vzdělávání plnohodnotnou alternativou k prezenční formě studia. To znamená, že poskytované materiály by měly být zpracované tak, aby nahradily dialogičnost mezi studujícím a vyučujícím, která je běžná právě v kontaktní výuce. Proto by materiály – a tedy i distanční text – měly být poutavé a především interaktivní, aby studujícího co nejvíce zapojily do tématu a řešené problematiky.

6.1 Distanční text

Jedním z materiálů a podpor při distančním vzdělávání je distanční text. Ten, i přes využívání moderních technologií, zůstává jako hlavní studijní opora u nás i v zahraničí (Bednaříková, 2007, s. 12).

Jak již bylo uvedeno, distanční text by měl vycházet z potřeb distančního vzdělávání, tedy situace, kdy studující není v přímém kontaktu s tím, kdo mu vzdělávací obsah předává. Proto by distanční text měl být koncipován tak, aby interaktivitu, která je běžná v prezenční výuce, co nejvíce suploval a udržoval se čtenářem dialog.

Distanční text by měl mít takové kvality, aby se o něj ti, kteří ho budou číst, mohli opřít, neboť jak uvádí Zlámalová (2006, s. 13): „samostudium je vždy velmi náročná varianta získávání nových znalostí“.

Distanční text má však pro účely a nároky kladené při jeho využívání rovněž svá specifika a náležitosti.

Po formální stránce se obvykle dělí na:

- obsah
- úvod
- přehled použitých symbolů – ikon
- stať – tedy samotná výkladová část
- závěr
- použitou literaturu
- klíč
- rejstřík
- glosář, slovníček
- přílohovou část (Bednaříková, 2007, s. 40).

Avšak ne všechny části je nezbytné zahrnout v každém distančním textu.

Naopak někdy může být výhodnější méně obsáhlý didaktický materiál než materiál obsáhlejší, a to nejen z hlediska finančního (Bednaříková, 2007, s. 40-41).

Velký objem informací ve studijních materiálech se totiž také může projevit na motivaci studujících, kdy příliš přehlcený studijní materiál může čtenáře demotivovat od učení a odrazovat v dalším čtení. Pokud má být didaktický materiál obsáhlejší, je lépe ho rozdělit například na dva samostatné texty, než čtenářům předložit studijní podklad v jednom celku (Bednaříková, 2007, s. 19, Zlámalová 2006, s. 29).

Nejen samotný studijní materiál, ale také jednotlivé kapitoly a text uvnitř takového distanční opory by měly být formulovány jasně a stručně. Samotný text by měl být komponován tak, aby vyhovoval potřebám studujících a vyvolal v nich o dané téma a problematiku zájem (Bednaříková, 2007, s. 17). Kapitoly by v distančním textu měly být strukturovány tak, aby byly jasně členěné, pro čtenáře srozumitelné a graficky i obsahově přehledné.

Právě grafická podoba stránky, konkrétně rozdělení stránky do dvou neshodně širokých sloupců, je pro distanční text typická. V širším ze sloupců, tedy v hlavním sloupci, by se měl nacházet stěžejní studijní text. Pro snadnější a rychlejší orientaci v učebním textu používají autoři distančních textů specifické symboly – ikony, které čtenáři napovídají, jaký charakter má která pasáž textu. Čtenář tak může snadno určit,

zda se například jedná o klíčové pojmy a důležitou část textu, či daná část textu je „pouze“ zajímavost. Ikony se zpravidla nachází na okrajích v popisném sloupci, který je druhou důležitou součástí distančního textu.

Popisný sloupec, který by měl zabírat 20-30 % stránky dokumentu (Bednaříková, 2007, s. 97, Zlámalová, 2006, s. 29), je prostor nejen pro ikony, ale také marginálie, tedy stručné komentáře, popisy či vysvětlivky k hlavnímu textu nebo obrázkům. Popisný sloupec může však sloužit i „jen“ jako ponechání volného místa pro poznámky studujících.

Na začátku studia by čtenář měl být uveden do problematiky, které se příslušná kapitola věnuje. To by měl zajistit úvod či úvodní slovo, kterým by mělo být věnováno místo na začátku každé kapitoly.

Problematika by čtenáři měla být nastíněna rovněž stanovenými cíli, kterých by po prostudování měl studující dosáhnout. Tím by měl mít možnost ujasnit si, co by na konci kapitoly měl znát, či co by měl být schopen zvládnout. Cíle ke každé kapitole by měly být definovány jasně a konkrétně, aby byl studující schopen si ověřit, jestli daných požadavků po prostudování kapitoly skutečně dosáhl (Zlámalová, 2006, s. 31).

Charakteristické pro distanční text jsou rovněž klíčové pojmy, se kterými by se čtenář měl v průběhu kapitoly seznámit (Bednaříková, 2007, s. 89). Klíčové pojmy dle Bednaříkové (2007, s. 89) mohou být uvedeny buďto na začátku či na konci kapitoly. Stanovit klíčové pojmy ihned na začátku kapitoly však může být výhodné především z důvodu, že studující již předem ví, s čím se v dané kapitole setká a kterým pasážím má věnovat zvýšenou pozornost.

Jelikož je text určený k samostudiu, je podstatné, aby text obsahoval nejen shrnutí kapitol, ale i prvky zpětné vazby či kontroly a studující si měl možnost látku zopakovat a zkontrolovat.

Klíčové také je, aby se distanční text snažil o co největší navození dialogu se čtenářem. To lze dosáhnout začleněním průvodce studia, čímž distanční text může alespoň částečně suplovat interaktivitu, kterou mezi sebou lektor a studující mají při prezenčním studiu (Bednaříková, 2007, s. 53).

Nezbytnou podmínkou by mělo být, že autoři distančních textů znají cílovou skupinu, pro kterou materiál připravují (Bednaříková, 2007, s. 18; Zlámalová, 2006, s. 21). Distanční text by měl být zaměřen přímo na studujícího, respektive danou cílovou skupinu, aby mohl co nejvíce zohlednit potřeby a nároky studujících a být jim tak co nejbližší. Důležitá by též měla být shoda v úrovni cílové skupiny s tím, jakou úroveň je psán samotný distanční text (Zlámalová, 2006, s. 21).

PRAKTICKÁ ČÁST

7 Seznámení se s cílovou skupinou a identifikace potřeb

Cílem této práce bylo vytvořit návrh příručky – distančního textu, který by sloužil jako opora dětem při úvahách o jejich kariérní – tedy další školní či pracovní budoucnosti.

Jak vyplývá z teorií a také jak bylo již uvedeno v teoretické části práce, pro tvorbu distančního textu by jeho autor měl znát cílovou skupinu, pro kterou bude text vytvářet.

Vzhledem k vydefinované cílové skupině – dětem, mladistvým a mladým dospělým z dětského domova, byl k seznámení se s problematikou zvolen postup:

- a. prvotní seznámení se s problematikou cílové skupiny pomocí rozhovoru s ředitelem dětského domova
- a následně
- b. hlubší průzkum u samotné cílové skupiny pomocí dotazníku.

Po seznámení se s cílovou skupinou bylo nutné promyslet koncept a styl tvoření distančního textu. Promyslet především uváděný obsah, ale také formu, uvážít a použít vhodný jazykový styl. Po formální stránce distančního textu pak zvolit přiměřenou grafickou úpravu a výstižné ikony.

Nezanedbatelnou částí byla také rešerše zdrojů a další průběžné studování témat a informací týkajících se obsahu tvořené příručky.

7.1 Charakteristika cílové skupiny

Dle plánu byl v průběhu léta proveden prvotní rozhovor s panem Martinem Lněničkou, ředitelem dětského domova v Dolních Počernicích, který nastínil problematiku a detailněji upřesnil praktické fungování ústavní péče, konkrétně dětského domova.

Důležitost samotného rozhovoru nelze opomenout, avšak vzhledem k účelu, rozsahu a cíli práce zde není poskytnutý rozhovor přepsán.

Cílovou skupinou, na kterou se praktická část zaměřuje a které má být příručka určena, jsou osoby, které pobývaly nebo stále pobývají v dětských domovech. Jsou to děti – nezletilé osoby (tedy i mladiství, kteří překročili věkovou hranici 15 let) a mladí dospělí do 26 let, kteří vyrůstají či vyrůstali v dětských domovech.

Dětské domovy a jejich funkci definují zákony České republiky. Úpravu dětských domovů zajišťuje, jak již bylo uvedeno v teoretické části práce, například zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a další.

Proto domovy napříč Českou republikou plní stejné účely a vykazují obdobné znaky. To v rozhovoru potvrdil také pan Martin Lněnička, ředitel dětského domova v Dolních Počernicích.

Dětský domov v Dolních Počernicích patří k větším dětským domovům v České republice. V současné době pobývá v dětském domově kolem 80 dětí. Naopak menší dětské domovy v České republice poskytují zázemí cca 20-30 dětem.

Většina dětí, konkrétně dle pana ředitele cca 70 %, se do dětského domova dostává po 10. roce života. Sirotci tvoří jen nepatrnou část dětí, které se v dětském domově nacházejí. Ze situace v Dolních Počernicích a z praxe pana ředitele Lněničky tvoří zcela osiřelé děti pouze přibližně 4 % dětí umístěných v dětských domovech. Osobně se pan ředitel dle svých slov setkal za posledních 25 let své profesní kariéry se 6 sirotky.

Podobná data uvádí i souhrnná výzkumná zpráva z projektu *Integrace dětí z dětských domovů do společnosti a jejich adaptace na trhu práce* (Mynaříková et al., 2022, s. 35), která udává, že nejčastějšími důvody pro umístění dětí do dětských domovů není osiření dítěte, nýbrž nezvládnutá či zanedbaná péče v rodině.

Dětský domov je organizován na tzv. rodinné skupiny. V běžné praxi je v rodinné skupině v dětském domově umístěno 6 až 8 dětí různého pohlaví a věku. Tento počet dětí je ustanoven i v zákoně (v § 4 zákona č. 109/2002 Sb.).

Rodinné skupiny se, dle pana ředitele, snaží fungovat jako „běžné rodiny“, i přesto, že se v každé rodinné skupině střídají čtyři vychovatelé a vychovatelky. Rodinné skupiny mají své denní režimy, nezávislé na ostatních rodinných skupinách a probíhají zde denní činnosti podobné „běžným rodinám“. V rámci rodinné skupiny si tak děti s vychovateli či vychovatelkami vaří nebo nakupují, aby se děti co nejvíce zapojily a získaly tak návyky do samostatného života.

Děti jsou, dle slov pana ředitele, připravovány na život mimo dětský domov nejen činnostmi v rodinných skupinách, ale také je s nimi probírána jejich budoucnost a tedy i volba kariéry, dalšího vzdělávání nebo pracovní vyhlídky. Kariérní příprava a možnosti, které mají děti po ukončení základní školy jsou s dětmi rozebírány koncem základní školy, zpravidla v osmé a deváté třídě.

Po základní škole volí děti z dětských domovů častěji střední školy a učební obory bez maturity než střední školy s maturitou. Výsledky průzkumného šetření i slov pana ředitele potvrzují také výsledky výzkumu Myškové a kol. (2015, s. 70), kde u osob se zkušeností s náhradní péčí odpovídala průměrná hodnota dosaženého vzdělání učebnímu oboru bez výučního listu (modus skupiny odpovídal učebnímu oboru s výučním listem). Podobné závěry vyplývají i z výzkumu Mynaříkové a kol. (2022, s. 19), kdy přibližně třetina respondentů z dětských domovů dosáhla nejvyššího vzdělání v učebním oboru bez maturity

Za častější volbou a preferencí učebního oboru namísto oboru maturitního, může stát, i dle slov pana ředitele, deficit z dětství. Tento deficit může být způsoben i nezvládnutou či zanedbanou péčí v ranějším věku.

Avšak i děti z dětských domovů se úspěšně hlásí na střední školy s maturitou a někteří poté volí i terciární vzdělání na vysoké či vyšší odborné škole. Tuto skutečnost rovněž potvrzuje výzkum Mynaříkové a kol. (2022, s. 19), kdy vysokoškolské vzdělání uvádělo jako nejvyšší dosažené vzdělání 19 % respondentů.

7.2 Identifikace potřeb

Aby však byl znám také skutečný pohled a především potřeby skupiny, na níž se tato práce zaměřuje, tedy pro kterou má být tvořena příručka v podobě distančního textu, bylo nutné se hlouběji seznámit s cílovou skupinou samotnou.

7.2.1 Dotazník jako nástroj identifikace potřeb

K seznámení se s potřebami a představami cílové skupiny, konkrétně dětí, mladistvých a mladých dospělých z dětského domova, byl proveden průzkum přímo u cílové skupiny. Aby bylo možné se s potřebami seznámit plošně, byl zvolen jako nástroj průzkumu dotazník.

Dotazník je jednou z nejužívanějších metod k zjišťování údajů. Je to „způsob písemného kladení otázek a získávání písemných odpovědí“ (Gavora, 2000, s. 99). Dotazník může být administrován ve fyzické nebo v elektronické podobě. Právě pro svou povahu je dotazník zejména vhodný pro hromadné získávání údajů (Gavora, 2000, s. 99).

K provedení průzkumu byl dotazník vytvořen a následně administrován v elektronické podobě tak, aby byl pro cílovou skupinu co nejpřístupnější. Samotný dotazník byl proveden ve třech variantách podle věku, respektive aktuálního stupně vzdělávání respondentů a obsahoval 22 až 32 otázek (22 položek pro respondenty ze základních škol, 32 položek pro studenty středních škol a 27 položek pro již dospělé respondenty – všechny verze dotazníku viz příloha).

První varianta dotazníku byla určena dětem ze základních škol (vedena jako DTZ).

Druhou variantou byla upravená varianta pro studenty již studujících na střední škole (označena DTS).

Poslední varianta (DSP) byla zaměřená již na dospělé:

- a. studenty studující v terciárním vzdělávání,

a/nebo

- b. pracující, kteří však v době dětství a dospívání taktéž vyrůstali v dětském domově.

Distribuce dotazníku byla provedena formou digitálního informačního letáčku (viz příloha), který ředitelé dětských domovů předali vychovatelům a dětem. Dotazník byl nejprve jako pilotní průzkum zaslán do dětského domova v Dolních Počernicích, následně kvůli heterogenitě a větší výpovědní hodnotě byl rozšířen do dětských domovů po celé České republice.

Jak již bylo uvedeno, samotný dotazník měl pouze průzkumný charakter a sloužil k detailnějšímu seznámení se s cílovou skupinou a k identifikaci jejích potřeb, na základě kterých by měla vznikat příručka.

Pro účely vytvoření osnovy příručky, tedy jak má být text poskládán, byly zohledněny především položky týkající se dotazů na řešení budoucí kariéry respondentů, styl hledání a zjišťování informací respondenty nebo co respondenti plánují po ukončení svého stávajícího stupně vzdělávání.

Po obsahové stránce příručky byly využity především položky, kde byli dětští a adolescentní respondenti dotazováni na pojmy, se kterými se již setkali a které bezpečně znají. Jednalo se o praktické pojmy z pracovního prostředí, ale také bylo zjišťováno, jaké mají respondenti povědomí o kariérovém poradenství a zda ví, kde informace hledat.

7.3 Závěry z šetření pro identifikaci potřeb

Vzhledem k účelu, rozsahu a cíli práce a dále i účelu dotazníku samotného, nebudou detailně analyzovány všechny jednotlivé položky dotazníku, ale stručně popsán dotazník jako celek a rozebrány jen klíčová zjištění vzešlá z průzkumu.

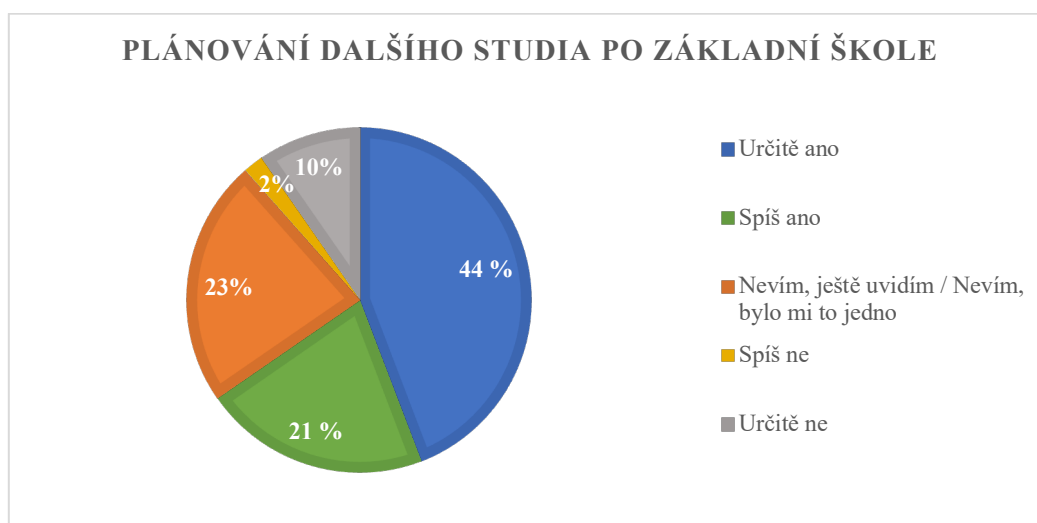
Dotazník vyplnilo celkem 51 respondentů. 26 dětí ze základních škol, 18 studentů ze středních škol a 7 mladých dospělých respondentů ve věku do 20 let.

Důležité je zmínit, že většina studujících respondentů chce pokračovat po ukončení svého stávajícího stupně vzdělávání dále ve studiu (odpovědi „určitě ano“ a „spíše ano“). Po základní škole chce ve studiu na střední škole pokračovat necelých 58 % všech respondentů ze základních škol. Po střední škole plánuje další vzdělávání dokonce 67 % respondentů studujících střední školu.

Pokračování ve studiu po základní škole je samozřejmostí pro 44 % všech zúčastněných respondentů a dalších 21 % na otázku, zda chtějí nebo chtěli po základní škole sami ve studiu pokračovat, uvedlo odpověď „spíše ano“. 23 % respondentů uvádělo, že nemají nebo neměli jasno, z toho více jak polovinu tvoří respondenti ze základních škol. Avšak vyskytla se také skupina respondentů, kteří o vzdělávání se po základní škole neuvažují nebo neuvažovali vůbec. Ti tvoří necelých 10 % (4 děti přímo ze základní školy a 1 již pracující respondent).

Rozložení odpovědí, zda respondenti chtějí nebo chtěli sami pokračovat po základní škole ve studiu na střední škole zobrazuje Graf č. 1.

Graf č. 1 – Plánování dalšího studia po základní škole

Jako nejčastější důvod nezájmu o další studium na střední škole byla uváděna odpověď „nechce se mi“.

Možná úskalí kariérního rozhodování a volby pracovního života dětí z dětských domovů lze spatřovat, i dle rozhovoru s panem ředitelem, v kontaktu s biologickými rodinami, v nichž nefungují zdravé návyky životní i pracovní. Rozhodování těchto dětí může být ovlivněno i tímto faktorem. Pokud se problémy, které rodina měla před odebráním či odchodem dítěte do dětského domova nevyřeší a dítě (i „dítě“ – ač dospělé) se vrátí do stejné situace, může, i podle zkušeností pana ředitele, ztratit motivaci v dalším studiu, ale také pracovní návyky a motivaci pracovat. Proto i následně v příručce je snaha motivovat děti, aby pokračovaly ve studiu po základní škole a v pozdější práci rovněž setrvaly.

Podstatným zjištěním vyplývajícím z šetření je, že respondenti si bez ohledu na věk hledají informace převážně sami. Nejčastějším zdrojem byl uváděn internet (odpovědi jako: „internet“, „na internetu“, „našel jsem si to na google“ nebo „chrome“).

Proto by mělo být důležité, aby děti věděly, kde mají možnost informace získat, čerpaly ze spolehlivých zdrojů a především věděly, kam se nejen v případě nejasností obrátit.

Určité procento dotazovaných ale udává, že volbu povolání samo aktivně neřešilo ani se o zjišťování informací nezajímalo.

Taktéž největší vliv na samotné rozhodování ohledně střední školy a následného povolání přisuzovali respondenti sobě samým (na otázku „Podle koho nebo čeho se rozhoduješ o volbě střední školy?“ nejvíce uváděli odpovědi „podle sebe“).

Podstatným zdrojem informací a rad je pro respondenty, dle očekávání, také dětský domov, respektive vychovatelé a vychovatelky v rodinných skupinách. U starších dětí, především středoškoláků, dle předpokladů z teorií, hrají důležitou roli kamarádi. (Ti byli dokonce ve 4 případech označeni jako vůbec nejdůležitější osoba, s kým a podle koho se respondenti rozhodovali.) Avšak velké procento dětí komunikuje volbu povolání i s rodiči a širší rodinou, která může mít na volbu a rozhodování podstatný vliv (například odpověď na položku „Podle čeho nebo koho se rozhoduješ o volbě střední školy?“ – „nejvíc podle strejdy“).

Z průzkumu vyplynulo důležité zjištění, že děti často neví nebo nedokáží určit, co je kariérové poradenství (odpovědi jako „nevím“, „netuším“, „nějaké rady, ale nedokážu úplně říct“).

Obdobný jev se vyskytoval i u samotného pojmu „kariéra“, kdy byly při pokusu o vysvětlení pojmu zaznamenány neurčité odpovědi („práce sama na sebe“, „práce pro sebe“, „něco s prací“ apod.).

Z poslední části dotazníkového průzkumu věnované informačním zdrojům a pojmům ohledně kariéry, se kterými se respondenti již setkali, měli dotazovaní největší povědomí o úřadu práce. Jako známý pojem označilo úřad práce téměř 85 % respondentů. Z toho třičtvrtě ho také dokázala správně popsat ve volné odpovědi.

Více jak polovina respondentů uváděla, že se již setkala s portálem infoabsolvent.cz. Naopak o existenci a významu pracovních portálů, tedy pojmu „pracovní portál“ mělo povědomí respondentů již výrazně méně.

Proto byly v příručce zahrnuty jednak informační zdroje, které již respondenti ve větší míře znali (opřeno i o principy efektu pouhého vystavení), ale také uvedeny i nové zdroje a odkazy.

Při zjišťování znalosti termínů z pracovního prostředí, taktéž některé pojmy převládaly nad ostatními. Nejvíce známý byl pro respondenty pojem respektive zkratka „DPP“ a dále také „HPP“. V menší míře pak respondenti dokázali určit a vysvětlit, co znamená pojem „DPČ“.

Respondenti nehledě na aktuální stupeň vzdělávání uváděli častěji, že mají povědomí o pojmu „motivační dopis“, než že se setkali s pojmem „CV“, i přesto, že následně dokázali uvést význam životopisu.

Proto i v ukázce příručky byl zahrnut oddíl věnující se pojmům ze světa práce (životopis, druhy pracovních úvazků...) a uvedeny i jejich běžně používané cizojazyčné ekvivalenty.

Poslední část dotazníku byla věnovaná přáním a poznámkám respondentů, kteří mohli uvést, co by rádi věděli a pomohlo jim při rozhodování, než půjdou nebo šli na střední školu a také co by jim usnadnilo zapojení se do pracovního procesu.

Na základě těchto zjištění bylo následně možné vytvořit příručku, která se co nejvíce opírá o potřeby dětí a mladých dospělých z dětských domovů, kteří se rozhodují o své kariéře a pracovní budoucnosti.

8 Distanční text

Dále je již uvedena ukázka příručky v podobě distančního textu.

Z důvodu rozsahu práce byly některé části původní příručky vynechány a praktická část práce je tedy pouze ukázka a návrh vytvořené příručky.

První čtyři kapitoly jsou uvedeny v plném rozsahu. Pro názornost obsahu práce jsou pak použity ukázky následujících kapitol, úryvek z kapitoly *Jsem na střední škole* jako náhled kapitoly věnované středoškolákům a dále pak výňatky z kapitoly *Svět práce*. Na konec je vložen závěr celé příručky.

Jelikož příručka, respektive její ukázka, je tvořena v podobě distančního textu a je určena specifické cílové skupině, má sloužit dětskému až adolescentnímu čtenáři, je následující práce odlišena od předchozí části práce.

Rovněž používaný jazyk je v další části práce uzpůsoben cílové skupině. V této souvislosti je také užívána druhá osoba jednotného čísla.

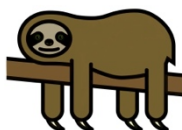
Pro jasné oddělení formální části práce a vytvořené příručky, byla také odlišena vizuální podoba distančního textu, konkrétně formální náležitosti, styl i řádkování písma, které je v příručce použito.

Příručka k volbě povolání

Slovo úvodem

Ahoj, tady Bob!

Dostává se ti do rukou příručka ohledně kariérní volby a volby práce, co všechno je a není potřeba a co bys měl/a vědět, než ...

Doufám, že ti příručka bude dobrým pomocníkem a rádčem a že ti třeba alespoň trochu pootevře dveře, oči, mysl... no prostě ti pomůže se zorientovat při volbě školy nebo práce. :)

Je ale fér ti říct, že pokud čekáš, že po přečtení této krátké brožury budeš vědět co a jak se svým životem, bohužel tě asi zklamu. Příručku spíš ber jako rozcestník, doufám, že ti pomůže se zamyslet, zorientovat se a nasměrovat tě k hledání a objevování nových informací, pohledů, ale i pomoci, když jí budeš potřebovat.

Pro snadnější orientaci jsou v příručce používané obrázky na okrajích stránky – ikony. **Seznam ikon najdeš na další stránce** i s vysvětlivkami, co která ikona znamená, a tedy co bude obsahovat jaká část textu označená danou ikonou.

Někde to může být jen zajímavost, někde naopak bude dobré, pokud se nad danými otázkami nebo cvičením zamyslíš a uvedené otázky si třeba i sám či sama zodpovíš. A nebo třeba napíšeš.

Budeš mít spoustu prostoru pro **tvé vlastní poznámky**. Většinou budeš mít místo na koncích kapitol a podkapitol, ale neboj se psát i na okraje stránek a vlastně kamkoliv budeš chtít.

Už jsem to trochu zmínil... Příručka bude rozdělena do jednotlivých kapitol. To, jak s ní budeš pracovat, je čistě na tobě. Můžeš si ji přečíst celou a nebo naopak hledat v jednotlivých kapitolách přesně to, co tě zajímá a co budeš potřebovat vědět.

Ale ty si jistě poradíš 😊

SEZNAM IKON

CÍLE KAPITOLY

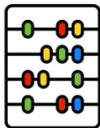
DŮLEŽITÉ

KLÍČOVÁ SLOVA

TIPY

ZÁKLADY

ZAJÍMAVOST NAVÍC

SHRnutí

AKTIVITA

K ZAMYŠLENÍ

**MÍSTO PRO
TVOJE POZNÁMKY**

**ODKAZY
+
INTERNETOVÉ ZDROJE**

LITERATURA A ZDROJE

A pak jsem tu taky já....

Tvůj **PRŮVODCE STUDIEM**

OBSAH PŘÍRUČKY

Co je kariéra a kariérové poradenství.....	49
Kariérový poradce.....	53
Kde hledat kariérového poradce.....	56
Obecně o volbě povolání.....	58
Jsem na základní škole.....	63
Střední škola – jít či nejít... to je oč tu běží.....	64
A) Střední škola s maturitou.....	66
B) Střední škola s výučním listem.....	70
C) Střední školy (ukončené vysvědčením).....	71
Jaká, která, čím...? střední škola.....	72
Kde hledat aneb prohlídka oborů a povolání.....	76
Jsem na střední škole.....	79
Svět práce.....	80
Jakou práci hledat?.....	80
Kde práci hledat?.....	81
Tři, dva, jedna... kontakt! <i>životopis, motivační dopis a další věci,</i> <i> které budeš zaměstnavateli posílat.....</i>	84
Formy práce – formy smluv.....	88
Slovo závěrem.....	89

Co je kariéra a kariérové poradenství?

Po prostudování této kapitoly bys měl/a vědět...

- Co je kariéra
- Co je kariérové poradenství

Klíčová slova

Kariéra, poradenství, kariérové poradenství

U dospělých jsi už možná někdy slyšel/a, že někdo je „kariérista“.

A asi to nebylo úplně myšlené jako pochvalo no... Ano, znamená to, že ten člověk spíš kouká jenom na postup v práci a víc ho nebo ji nezajímá...

Jenže zajímat se o svou kariéru není to stejné jako být „kariérista“.

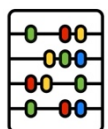
Zajímat se o to, co chceš v životě dělat, které věci tě baví, ve kterých jsi dobrý a dobrá a co máš a nemáš rád/a ukazuje zájem o to, že ti není lhostejná tvoje budoucnost.

Co je ale přesně vlastně ta **kariéra**...?

Jedno české přísloví říká, že „bez práce nejsou koláče“.

Člověk nemusí chtít přímo koláče, ale může zůstat u základnějších věcí jako mít kde bydlet a co jíst. A tak aby bylo na bydlení a jídlo, ale třeba i ty koláče, musí člověk pracovat. To dá rozum.

No a to **jak a kde bude pracovat, jak se k té práci dostane, co bude studovat za školy...** to všechno je nějaká **kariévní cesta** a tedy **kariéra**.

Autoři odborných definic kariéry uvádějí jako:

„Dráhu životem, zejména pak profesionální, na které člověk získává nové zkušenosti a realizuje svůj osobní potenciál.“ (Bělohlávek, 1994, s. 11)

„Vzorce a posloupnosti povolání a pozic, které lidé zastávají v průběhu svého pracovního života.“ (Collin a Young, 2000, s. 3)

Co je kariéra tedy už víme... co je však kariérní nebo kariérové poradenství?

Začněme od **poradenství**...

Poradenství je obecně služba nebo pomoc, kde odborník k tomu vyškolený dokáže profesionálně poradit a pomoci.

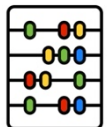
Pokud by tě zajímaly i definice, tak **poradenství** je:

„Aplikovaná teoretická i praktická disciplína, která vznikla z potřeby pomáhat lidem v nesnázích (...).“ (Hadj-Mousová, 2002, s.5)

„Specifická odborná služba, která je poskytována speciálně vyškolenými a kvalifikovanými osobami (konzultanty, poradci).“ (Jašková, 2010, s. 3)

Tedy zjednodušeně něco, kde někdo někomu poradí...

Když tedy dáme dohromady už naši starou známou **kariéru** a teď i nové **poradenství**, vznikne nám z toho...

Kariérové poradenství

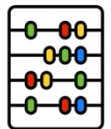
(*nebo **kariérní**, setkat se můžeme s oběma výrazy)

MŠMT popisuje kariérové poradenství jako „proces, v rámci kterého mají lidé v průběhu celého života možnost poznat a rozvíjet své schopnosti, dovednosti a zájmy“.

OECD (2004) ho popisuje jako „služby, jejichž cílem je pomoci lidem jakéhokoliv věku a v jakémkoliv okamžiku jejich života při výběru vzdělání, odborné přípravy a povolání a při řízení jejich kariéry“.

Zjednodušeně a bez definic:

Kariérové poradenství je poradenství ohledně kariéry, volby budoucího povolání, a tedy školy a vzdělání a vzdělávání, které nám k našemu vytouženému cíli – tedy naší budoucí profesi – budou nápomocné a užitečné.

Ted' už víš...

- Že zajímat se o svou kariéru není vůbec nic špatného, právě naopak
- Co je **kariérové poradenství**

Otázky k zopakování:

Co tě napadá k pojmu „kariérové poradenství“?

Co se ti vybaví, když se řekne kariéra?

Piš, co tě napadá, jaké máš představy.

- ⇒ zkus si tyto představy napsat
- ⇒ později se k nim můžeme vrátit

Kariérový poradce

V této části se dozvíš...

- kdo to je kariérový poradce
- kde ho můžeš hledat (a najít)

Klíčová slova

Kariérový poradce, IPS, školní kariérový poradce, výchovný poradce, školní psycholog

Když budeš chtít profesionálně poradit, jak postavit dům, půjdeš s největší pravděpodobností za staviteli, architekty, zedníky. Když si nebudeš vědět rady, jak upéct dort, odborně ti poradí kuchařka (i ta knížka, protože tu zas nějaká kuchařka nebo kuchař napsali :)).

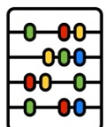
A stejné to je i s kariérou.

S tou ti také může poradit odborník – kariérový poradce.

Kdo je kariérový poradce? A rady ohledně kariéry...

Kariérový poradce je někdo:

- kdo ti může **poradit s kariérou**
- většinou se tímto myslí odborník, **výchovný poradce, školní psycholog...** nebo přímo **kariérový poradce**
- ALE poradit a dobře poradit ti samozřejmě může i neoborník, který tě třeba zná a hlavně kterému ty věříš

Poradit s tvou (pracovní) budoucností ti může tedy i:

- pan vychovatel nebo paní vychovatelka
- někdo z rodiny
- učitelé ve škole
- ale třeba i kamarádi

VÝHODA NEODBORNÍKŮ

To má zajisté výhodu v tom, že tito lidé tě znají, ví jaká nebo jaký jsi, v čem jsi podle nich dobrá nebo dobrý. Podle toho ti mohou poradit, co si myslí, že by tě mohlo bavit, co by ti mohlo jít a v čem bys podle nich mohla být dobrá nebo mohl být dobrý. Je to ale samozřejmě na základě toho, jak tě tito lidé vnímají, jak tě znají a jaký a jaká si myslí že jsi.

VÝHODA ODBORNÍKŮ

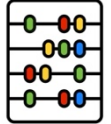
Oproti tomu výhoda obrátit se na odborníka může být ale ta, že si o svojí kariéře můžeš popovídat s někým, kdo bude vlastně úplně nezávislý a mít tak nestranný – objektivní pohled. Tenhle člověk tě (většinou) nezná takového a takovou, jaký a jaká jsi doma, jak se chováš před kamarády nebo v hodině ve škole. Bude na tebe nahlížet zase jinak, než tě vnímají tvoji blízcí lidé.

Kdo je ale vlastně ten “odborník”?

Tenhle “odborník” – kariérový poradce, je někdo:

- **kdo se profesionálně zabývá tím, že ti pomůže najít směr tvého profesního směřování.**

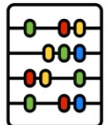

Kariérový poradce naopak NENÍ:

- věštec, který ti řekne
 - co tě v budoucnu čeká
 - kam máš jít studovat a kterou práci (jak dlouho a za kolik peněz) budeš dělat
- expert na tvůj život – to jsi ty sám a sama
- a tedy někdo, kdo má absolutní pravdu, podle které se ty musíš řídit

Pomoc pravděpodobně bude spočívat v tom, že kariérový poradce se ti bude snažit:

- pomoci objevit sám a samu sebe
- poradit a zorientovat se – i pomocí různých profesionálních nástrojů – v tom, co by tě mohlo bavit
- pomoci uvědomit si, v čem jsi dobrý a dobrá
- poradit ti, kde tyto dovednosti můžeš uplatnit, které školy by mohly být pro tebe a tvoje zájmy „to pravé ořechové“.

Kde hledat kariérového poradce?

Pokud budeš ale chtít využít pomoc odborníka, můžeš hledat hned na několika místech.

Většinou můžeš najít několik „typů“, může to být:

ŠKOLA

Pokud chodíš do školy, nejsnazší a **zadarmo** pro tebe může být najít kariérového poradce (nebo někoho, kdo vykonává tuto činnost) přímo ve škole.

Může to být formou:

- výchovného poradce
- ale můžeš zajít i za školním psychologem

Pokud nebudeš vědět, na koho se obrátit:

- zeptej se paní učitelky nebo pana učitele

INFORMAČNÍ A PORADENSKÉ STŘEDISKO úřadu práce (neboli IPS)

Možná už jste tam se školou měli exkurzi, nebo ji teprve mít budete.

Přijít tam ale můžeš i ty sám nebo sama.

Můžeš tam **zdarma** využít:

- skupinové lekce
- ale i individuální poradenství jeden na jednoho

<https://www.uradprace.cz/informacni-a-poradenska-strediska-uradu-prace-cr>

SOUKROMÝ KARIÉROVÝ PORADCE

Samozřejmě můžeš se poradit i s odborníkem mimo školu nebo poradenské zařízení při úřadu práce.

Jako většinu takových odborníků (lékařů, terapeutů, zedníků...) si kariérového poradce nebo poradkyni můžeš najít ty sám (třeba na internetu) nebo ti ho může doporučit nějaký známý nebo kamarád, který s ním má třeba svou zkušenost.

Většinou se ale jedná o soukromou konzultaci a ta bude **placená**.

ŠKOLA

IPS

SOUKROMÝ
KARIÉROVÝ
PORADCE

Shrnutí

Existují tedy různé formy pomoci a jak ti kdo může poradit s tvou kariérou a budoucí školou nebo prací.

Můžeš využít rad a pomoci:

- kamarádů
- rodiny
- vychovatelů
- ...

Ale můžeš zajít i za odborníkem:

- kariérovým poradcem
- školním psychologem
- výchovným poradcem
- na úřad práce do Informačního a poradenského střediska

Otázky k zopakování:

Víš, co je informační a poradenské středisko? Kde bys ho hledal/a?

Pokud bys chtěl/a jít za „výškoleným“ kariérovým poradcem, kam bys šel nebo šla?

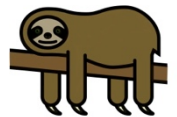

Obecně o volbě povolání

Obecné rady o něčem tak konkrétním...

Jak se vlastně o své budoucí kariéře rozhodnout?

Někdo už to možná ví, už od malička chce být pilot, kadeřnice nebo třeba veterinář/ka. Už od osmi let má vybranou školu, kam půjde studovat. Po deváté třídě (nebo ještě dřív) udělá přijímačky a skutečně na školu nastoupí a třeba pak i na vysokou... a pak... tuhle práci a povolání možná dělá celý život...

Jenže co když zrovna tohle není tvůj případ?

Cílem této kapitoly bude zjistit:

- jak a podle čeho se můžeš rozhodovat o volbě povolání
- jaké otázky si položit, abys zjistil/a, pro co se rozhodnout

Pokud jsi ten první případ, že víš, co chceš, víš jaké povolání by se ti líbilo, rozhodování zřejmě budeš mít trochu snazší než tvoji kamarádi, kteří nevědí.

Pokud jsi ale jeden nebo jedna z těch, a nevíš... Co vlastně nevíš?

„Nevím, co bych chtěl/a v životě dělat.“

Zkus popřemýšlet například o tom:

Co mě baví? Víím to?
Jaké mám zájmy?
Co mám rád/a?
A co mě naopak nebaví?
Které činnosti mě nebaví, které mi jdou hůř?
Které mě naopak baví a v čem jsem dobrý a dobrá?

Když si zodpovíš tyhle otázky, třeba zjistíš, které činnosti, a tedy náplně práce by se ti líbily a které tě zas tolik nelákají.

Nepůjdeš přece dělat kuchaře, když tě nebaví vařit a péct a pokud tě baví povídat si s lidmi budeš s větší pravděpodobností hledat činnosti, kde si s nimi povídat můžeš.

A i od toho se můžeš „odrazit“.

A třeba si to i sepiš.

Piš všechno, co tě napadne, papír snese všechno :)

Utřídiš si tím myšlenky a můžeš se pak podívat, o čem jsi přemýšlel/a nějakou dobu zpátky – budeš mít nadhled

Můžeš sem, vedle na sólo papír, do bloku nebo třeba poznámek v telefonu

„Vím, co bych chtěl/a, co mě baví, ale **nevím, co bych chtěl/a, aby byla moje práce.**“

Odpověď by mohla být podobná jako v předchozím případě. Tady už ale víš, už jsi se tedy zamyslel/a, které činnosti tě baví víc, které míň a které třeba vůbec.

Podle toho můžeš „vyfiltrovat“, o kterých pracích bys třeba nauvažoval/a vůbec. Je velká pravděpodobnost, že pokud tě daná činnost nebaví sama o sobě, možná by tě nebavila ani náplň práce, kde bys měl/a tuto činnost dělat.

Zkus si udělat seznam činností, které tě baví a zkus k nim vymyslet možnou práci.

Př.

Baví tě vařit? Být nápomocná nebo nápomocný druhým? Něco tvořit?...

Zkus si napsat činnost a k ní profesi

Vařit – kuchař/ka

Starat se o lidi – pečovatel/ka

...

Poté se „zbav“ v tvém seznamu prací, které tě neoslovují.

Můžeš si to opět sepsat:

„Nevím, co bych měl/a (nebo chtěl/a) studovat.“

Pokud je tohle tvůj případ, vlastně máš půlku hotovou.

Zřejmě už víš, co tě baví, co ti jde. Třeba už i víš, kterou práci nebo o kterých pracích přemýšlíš. Už možná máš nějaké možnosti.

Ale třeba nevíš, kde hledat? Kde studovat nebo co přesně pro danou práci potřebuješ? Co potřebuješ umět a znát nebo jakou musíš mít školu?

Zkus se podívat na tyto weby:

<https://www.infoabsolvent.cz>

<https://www.vysokeskoly.cz>

<https://www.to-das.cz/vyber-stredni-skoly/>

<https://www.uradprace.cz/web/cz/hledani-skol-a-oboru>

<https://nsp.cz/vyuziti-pro-studenty>

Určitě se ale neváhej poradit s někým naživo.

Pokud budeš chtít odbornou radu, zajdi například za výchovným poradcem ve škole nebo školním psychologem.

Můžeš také zajít na úřad práce do informačního a poradenského střediska... (což už víš:)

<https://www.uradprace.cz/informacni-a-poradenska-strediska-uradu-prace-cr>

TIP

Pokud znáš někoho, kdo dělá povolání, které by se líbilo tobě, zkus se pobavit přímo s daným člověkem – co vystudoval za školu/školy a co pro tuhle práci a povolání musel udělat on.

Shrnutí

Probrali jsme, nad čím popřemýšlet, když začneš uvažovat o kariérní budoucnosti, volbě školy a povolání.

Jak a kde hledat informace a s kým se můžeš poradit o tvé volbě.

Otázky k zopakování:

Nad čím můžeš zamyslet, když budeš přemýšlet, kam v životě dál?
(zkus přijít nebo si vzpomenout alespoň na 3)

-
-
-

Jsem na základní škole

Rozhodování kam po základní škole může být první velkou nebo alespoň větší volbou, která tě v životě čeká. Přece jen se rozhoduješ o tom, jak dál může vypadat tvůj život. A nebo i jenom, co budeš například dělat další čtyři roky. A nebo tři a nebo dva. Každopádně ano, bude to rozhodnutí, které tě alespoň na nějakou dobu ovlivní.

To sice zní jako něco, z čeho by měl mít člověk strach, ale opak je pravdou.

V této části si shrneme:

- Co po základní škole, jaké máš možnosti
- Jak a kam na střední školu – podle čeho se můžeš rozhodovat
- Praktické tipy ohledně volby střední školy

Klíčová slova:

Střední škola, střední odborná škola, střední odborné učiliště, maturita, výuční list

Pokud jsi na základní škole měl/a bys zvážit například...

- Co bys rád/a dělala, až skončíš v 9. třídě?
- Baví tě škola a studovat?
- Chtěl/a by ses “specializovat” v nějaké činnosti?
- Chtěl/a by ses naučit nějaké nové věci, které jsi se na základní škole neměl/a možnost naučit?
- Něco více praktického?
- Nebo tě naopak baví teorie, studovat a učit se?

Pokud si zodpovíš například tyto otázky, tak i podle takových otázek se můžeš rozhodovat, co dál.

Jenom pamatuj, že nic z toho není špatně a není jedna jediná správná volba. Každý jsme jiný a pro každého je dobré a správné něco jiného.

Střední škola – Jít či nejít... to je oč tu běží?

Myslím, že je spousta důvodů, proč se rozhodnout jít na střední školu.

Že ne?

Možná se ti teď moc nechce, nebo vůbec přemýšlíš, jestli jít nebo nejít studovat... Práce zní slibně, budeš mít přístup k penězům už teď... hlavně žádná škola už. Možná ti to teď přijde jako lepší varianta...

Jenže... ne tak docela.

Střední škola ti dveře může otevřít a naopak její „nestudium“ ty dveře zavřít.

Zkus proto zvážit pár důvodů pro, které s sebou studium střední školy přináší.

Co ti škola dá...

aneb pokud se rozhodneš pro studium střední školy:

- Získáš samozřejmě **vzdělání a dovednosti samotné**
- Budeš mít **lepší vyhlídky pracovní budoucnosti** – právě i díky tomu vzdělání, výučnímu listu, maturitě...
- S tím souvisí i **lepší finanční ohodnocení**
– prostě: lepší vzdělání = lepší práce = víc peněz
- Navíc si neuzavřeš dvířka, pokud bys chtěl/a jít studovat v budoucnu dál – na nástavbu ani vysokou jít bez předchozího vzdělání zkrátka nemůžeš
- Potkáš **nové kamarády a zajímavé lidi**
- A sám/sama o sobě se třeba dozvíš co tě baví, můžeš **objevovat svoje zájmy a talenty**

Pokud tě ale pořád víc láká vidina peněz než studium školy...

Nevyřešila by tvou situaci například brigáda při škole?

Zkus o tom popřemýšlet

A třeba si můžeš přečíst i toto:

<https://www.infoabsolvent.cz/Rady/Clanek/5/Skola-me-nebavi-koncim->

Pokud ale i tak neplánuješ jít na střední školu...

Pokud tě nic z předchozích důvodů nepřesvědčilo uvažovat o střední škole a už prostě nechceš pokračovat ve škole dál, bude pro tebe užitečné znát, co obnáší svět práce.

Pamatuj si ale, že zkusit to se školou můžeš vždycky a taky, že: pokud to nezkusíš, nic nezjistíš:)

Pokud plánuješ jít na střední školu...

Měl/a bys **popřemýšlet**...

- jak moc tě baví učení
- které předměty ti jdou a baví tě
- a – je to tu – i to, jaké máš například známky na vysvědčení (Někde totiž berou třeba i podle průměru.)

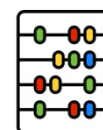
To totiž zřejmě ovlivní výběr typu škol, po kterých budeš koukat.

Na výběr máš ze třech typů, respektive stupňů středních škol:

- A) Střední školy s maturitou**
- B) Střední školy s výučním listem**
- C) Střední školy (ukončené vysvědčením)**

Střední školy s maturitou se dále můžou dělit na:

- všeobecné střední školy
- odborné střední školy

A) Střední školy s maturitou

VŠEOBECNÉ VZDĚLÁNÍ – GYMNÁZIA

Líbí se ti profese, ke které je prostě nutnost mít vysokou školu?

Chtěl/a bys být lékařem/lékařkou, právníkem/právníčkou, veterinářem/veterinářkou, architektem/architektkou a dalšími profesemi, ke kterým vysokou školu vystudovat musíš, protože bez ní danou profesi prostě dělat nemůžeš?

Pokud uvažuješ o takovéto možnosti, škola ti jde a (třeba :)) tě dokonce i baví, můžeš se poohlédnout po všeobecněji zaměřené škole s maturitou.

Například:

Pokud nevíš, jestli tvoje srdce nakonec bude patřit veterině, medicíně, architektuře nebo právům, může být fajn řešení všeobecné vzdělání – tedy gymnázium. V průběhu studia navíc můžeš zjistit, že budoucí vysoká škola nebudou ani práva ani medicína, ale že se vidíš jako student Matfyzu nebo naopak toužíš začít překládat nebo tlumočit ze španělštiny.

Zřejmě se tedy budeš dívat po oborech označených:

K – Úplné střední vzdělání – všeobecné (vzdělávání na gymnáziu)

- Poskytuje všeobecné vzdělání bez odborné profilace – to znamená, že budeš mít všechny předměty (vlastně jako na základce) – matiku i češtinu, zeměpis, biologii, chemii, ale i výtvarku nebo hudebku
- Absolventi získají maturitu a převážná část z nich pokračuje na studiu na vysokých nebo vyšších odborných školách

(atlasskolstvi.cz)

VYSOKÁ ŠKOLA

??

- ⇒ GYMNÁZIUM ?
- ⇒ SOŠ ?

GYMNÁZIUM

Pokud naopak víš, že to bude jediné obor ve zdravotnictví, akorát nevíš, jestli chceš být víc lékař nebo naopak sestra, ale jedno z toho určitě, můžeš se zkusit podívat na možnosti, které ti nabízí lyceum.

Lyceum je dejme tomu takový mezistupeň mezi čistě všeobecnou školou a odbornou školou. Patří (kódem) pod střední odborné školy, ale všeobecných předmětů má pořád víc než odborná škola. Na druhou stranu je ale lyceum už více zaměřené na konkrétní oblast – technické lyceum, zdravotnické lyceum, přírodovědné lyceum...

Takže příklad:

Když si tedy vybereš zdravotnické lyceum, budeš mít víc předmětů týkající se zdravotnictví. Naopak ale budeš mít třeba míň zeměpisu.

M – Úplné střední odborné vzdělání s maturitou (bez vyučení)

- Připravuje žáky pro přímé uplatnění se na trhu práce k výkonu středních technických, ekonomických a obdobných funkcí
- Absolventi, kteří po čtyřletém vzdělávacím programu získají maturitu, se mohou dále vzdělávat na vysokých a vyšších odborných školách

(atlasskolstvi.cz)

STŘEDNÍ ODBORNÉ ŠKOLY

Specializované, tedy na něco zaměřené jsou pak ještě více střední odborné školy. Na nich se také končí s maturitou.

Ty jsou ale zaměřené už opravdu podle jednotlivých oblastí.

Takže když zůstaneme u příkladu:

Když si vybereš střední odbornou školu zdravotní, možná že zmiňovaný zeměpis už tady nebudeš mít vůbec. Prostě budeš mít předměty zaměřené na daný obor.

Pokud budeš koukat po střední odborné škole, budeš hledat obory značené:

- **M – Úplné střední odborné vzdělání s maturitou (bez vyučení)**
 - Připravuje žáky pro přímé uplatnění se na trhu práce k výkonu středních technických, ekonomických a obdobných funkcí
 - Absolventi, kteří po čtyřletém vzdělávacím programu získají maturitu, se mohou dále vzdělávat na vysokých a vyšších odborných školách

(atlasskolstvi.cz)

Můžeš studovat střední školu zdravotní, veterinární, stavební, pedagogickou...

Nebo můžeš zvolit **střední školu**, po jejímž úspěšném dokončení **dostaneš jak maturitu tak i výuční list.**

Takové obory jsou značené:

L/0 – Úplné střední odborné vzdělání s vyučením i maturitou (po základní škole, se zahrnutím odborného výcviku)

- Má profesní charakter a připravuje žáky pro náročná dělnická povolání a nižší řídicí funkce
- Jedná se o čtyřletý studijní program s praktickou výukou
- Absolventi získají maturitu a mohou pokračovat ve studiu na vysokých nebo vyšších odborných školách

(atlasskolstvi.cz)

**STŘEDNÍ
ODBORNÁ ŠKOLA**

**STŘEDNÍ
ODBORNÁ ŠKOLA
S MATURITOU
A
VYUČENÍM**

Další stupně středních škol s maturitní zkouškou:

L/5 – Úplné střední odborné vzdělání s vyučením i maturitou (nástavbové studium po vyučení)

- Studium, které trvá v denní formě 2 roky
- Je **určeno pro vyučené v tříletých oborech** a připravuje pro náročná dělnická povolání a nižší řídicí funkce
- Návaznost nástavbového oboru směrem k výučnímu je určena předpisem
- Absolventi **získají maturitu** a mohou pokračovat ve studiu na vysokých nebo vyšších odborných školách

(atlasskolstvi.cz)

P (M) – Vyšší odborné vzdělání na konzervatoři (i maturitní)

- Konzervatoř připravuje talentované žáky pro výkon konkrétního uměleckého povolání (hudba, zpěv, hudebně dramatické umění)
- Šestiletá příprava je ukončena absolutoriem spojeným s veřejným vystoupením
- Vzdělání lze ukončit i maturitní zkouškou po 4. ročníku
- Výjimku tvoří 8letý obor Tanec, který je určen žákům 5. ročníku základní školy

(atlasskolstvi.cz)

Napadá tě k tomu nějaká myšlenka? Neboj se si jí zapsat. Tady máš místo.

Místo pro tvoje poznámky:

B) Střední školy s výučním listem

STŘEDNÍ ODBORNÁ UČILIŠTĚ

Pokud tě naopak baví něco vyrábět, vařit... a jinak tvořit anebo si myslíš, že by střední škola s maturitou pro tebe nebyla to pravé, můžeš jít na střední odborné učiliště. Tam se naučíš – a tedy vyučíš – nějakému „řemeslu“. Můžeš být cukrář, kuchař, truhlář, ale i zlatník nebo kovář. Můžeš jít na střední odborné učiliště potravinářské, ...

Učiliště jsou zpravidla kratší než střední školy, tříleté nebo dokonce dvouleté.

- **E – Nižší střední odborné vzdělání s výučním listem**

- Jde o přípravu především prostřednictvím praktické výuky k výkonu jednoduchých prací v dělnických povolání (s nižšími nároky na teoretickou část výuky)
- Úspěšný absolvent získá výuční list
- Délka studia je 2 nebo častěji 3 roky

(atlasskolstvi.cz)

- **H – Střední odborné vzdělání s výučním listem**

- Tříletá příprava s teoretickou i praktickou výukou
=> odborná praxe ve škole i ve smluvních firmách
 - pro výkon zejména řemeslných činností
- na závěr učeň dokáže své znalosti a dovednosti při závěrečné zkoušce a získá výuční list

(atlasskolstvi.cz)

- **E, H – Zkrácené studium pro získání středního vzdělání s výučním listem**

- Absolventům s výučním listem nebo maturitní zkouškou umožňuje získat ve zkrácené době 1 až 1,5 roku v denní formě studia výuční list v jiném oboru
- ⇒ **Už musíš mít buď výuční list nebo maturitu !!**

(atlasskolstvi.cz)

STŘEDNÍ
ODBORNÉ
UČILIŠTĚ

C) Střední školy (ukončené vysvědčením)

= Střední vzdělání (bez výučního listu a bez maturitní zkoušky)

To se může dále rozdělovat na:

C – Praktická škola

- Jedno a dvouleté programy pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, např. z důvodu zdravotního handicapu
- Příprava je neprofesní, připravuje pro výkon jednoduchých činností.
- Absolventi získají vysvědčení.

(atlasskolstvi.cz)

J – Střední nebo střední odborné vzdělání bez maturity i výučního listu

- Jde o dvouleté studium, které má profesní charakter
- Je ukončeno závěrečnou zkouškou a absolventi získají vysvědčení

(atlasskolstvi.cz)

Ke kódům oborů odkaz:

<https://www.vyberskoly.cz/jak-se-vyznat-v-kodech-oboru>

Místo pro tvoje poznámky:

**STŘEDNÍ
VZDĚLÁNÍ**
(bez výučního
listu a maturity)

Jaká, která, či...? – střední škola

„Tak na jakou střední půjdeš?“ nebo „Kterou střední si teda vybereš?“
To jsou otázky, které se snadno položí, ale hůře zodpovídají, co?

V předchozím oddílu jsi se už měl/a šanci zorientovat v tom, jaké střední školy existují...

S maturitou i bez. Všeobecné i už konkrétně zaměřené.

Odborné i učební.

Podle čeho ale vybrat **směr a zaměření školy**?

Obecné doporučení by mohlo být, aby ses zkusil/a zamyslet

- co tě baví? doma, na kroužcích.... Kdekoliv
- co tě třeba baví ve škole za předměty?
- co ti jde?
- jaký předmět/ jaké předměty ti ve škole jdou lépe? A nebo naopak, které ti zas tolik nejdou a nebo tě nebaví? I to je důležité si uvědomit.

Klidně opět piš

Myšlenky můžeš utřídit tak, že je hodíš na papír... tak klidně házej :)

Co ti jde?

Co tě baví?

Které předměty tě baví?

Chceš jít na střední školu...

... a už víš, které konkrétní povolání by se ti líbilo?

- Vybírej střední školu tak, aby odpovídala nárokům a požadavkům na dané povolání
- Jaké požadavky jsou na které povolání? Zjistíš na:

Projdi si určitě:

<https://nsp.cz/vyuziti-pro-studenty>

<https://vzdelavaniaprace.cz/profesni-kvalifikace/>

Na požadavky zaměstnavatelů na jednotlivé profese se můžeš podívat tady:

<https://www.infoabsolvent.cz/Temata/ClanekAbsolventi/4-2-01>

Chceš jít na střední školu...

...a ještě úplně nevíš, které povolání bys rád/a dělal/a?

Zkus se rozmyslet podle předmětů...

- Které tě baví nebo bavily na základní škole

Pak by obecné doporučení mohlo být, aby ses poohlédl/a po školách, které:

- nabízejí předměty nebo vycházejí z předmětů, které tě baví nebo bavily na základní škole
- mají pro tebe zajímavé uplatnění v daných předmětech – oborech

Zkus...

Zamysli se nad předměty, které tě baví

Zkus vymyslet, kde by ses s daným předmět mohl/a setkat v praxi

Podívej se na jednotlivé obory podle oblastí

Které tě lákají víc a které třeba vůbec?

Našel jsi nebo našla jsi zajímavý obor?

Dokážeš si představit, že bys v takovém oboru opravdu pracoval/a?

Ano?

Ne?

Podívej se na školy, které dané obory nabízejí

To nevadí, hledej dál

Zkus se seznámit s jednotlivými profesemi...

Najdi si daná povolání, která myslíš, že by mohla být zajímavá

Určitě se podívej na portál infoabsolvent.cz, kde se **můžeš seznámit s různými profesemi**

Vyzkoušej si jejich „**profitest**” —————>

Na základě tvých odpovědí, které v testu vyplníš, ti navrhnou, která povolání by se ti mohla líbit

Samozřejmě jsou to jen doporučení!

Tyhle doporučení ti můžou pomoci se rozhodnout, dát ti nový úhel pohledu, který by tě nenapadl, ale samozřejmě se tímto výsledkem nemusíš řídit.

I ty se podívej na:

<https://nsp.cz/vyuziti-pro-studenty>

- můžeš se podívat, která povolání patří do daného oboru (např. zdravotnictví, potravinářství, ...)
- nebo si prohlédnout například jednotlivá povolání

Načti QR kód
a otevře se ti test

Kde hledat aneb prohlídka oborů a povolání

Už jsme si zmínili web:

<https://nsp.cz/vyuziti-pro-studenty>

Dál ale můžeš kouknout na weby podle toho, jestli tě zajímají víc obecně obory škol nebo jednotlivá povolání.

Obory

Jednotlivé obory si můžeš prohlédnout tady:

<https://www.uradprace.cz/web/cz/hledani-skol-a-oboru>

nebo tady:

<https://www.seznamskol.eu/obory/>

- Stačí zadat požadované údaje – typ studia, ukončení studia atd. – po vyfiltrování ti vyjede abecední seznam:

podle druhu studia

- <https://www.stredniskoly.cz/seznam-oboru-podle-druhu-studia.html>

podle oborů

- <https://www.stredniskoly.cz/obory/>

Povolání

Pokud budeš chtít hledat podle povolání:

- <https://www.narodnikvalifikace.cz>
- <https://nsp.cz/vyuziti-pro-studenty>

ale můžeš se podívat třeba i na „encyklopedie profesí“ od různých pracovních portálů* například tady:

- <https://www.prace.cz/encyklopedie-profesi/>

*co to pracovní portály jsou, to si vysvětlíme v kapitole *Svět práce*

Určitě se ale neboj říct si o radu nebo pomoc.

Vyznat se v požadavcích škol, ale i požadavcích na konkrétní povolání – to je třeba to, co musíš umět nebo jakou střední školu studovat, nemusí být vůbec lehké (**ani pro dospělé**). Takže určitě se neboj říct si o pomoc s hledáním, zjišťováním nebo vysvětlováním informací.

Můžeš se poradit s kýmkoliv budeš chtít. Pokud se ti nebude chtít chodit hned za učitelem, výchovným poradcem, nebo vychovatelem můžeš jít za kamarádem nebo kamarádkou, třeba řeší podobné téma.

Naopak někdo dospělý ti může ale poradit a říct ti zkušenosti a pohled dospělého.

Pokud ale nebudeš vědět, neboj se zeptat.

Shrnutí

V této kapitole jsme probrali:

- Jak můžeš uvažovat o své budoucnosti po 9. třídě.
- Důvody, proč je třeba dobré jít na střední školu.
- Jak a kde hledat informace o středních školách a jednotlivých oborech, ale i druhů povolání.
- Tipy, které ti mohou pomoci s rozhodováním ohledně tvého budoucího povolání nebo studia střední školy

Otázky k zopakování:

Proč si myslíš, že je dobré uvažovat o studiu na střední škole?

Co bys poradil/a kamarádce nebo kamarádovi, kdyby se tě zeptali, podle čeho mají vybírat střední školu?

Jaké existují typy (stupně) škol?

Jsem na střední škole

Jsi na střední škole a přemýšlíš, co dál?

V této části si shrneme:

- Co po střední škole, jaké máš možnosti
- Co a kam, pokud chceš jít dál studovat
- Co tě čeká, pokud chceš jít pracovat

Klíčová slova:

Terciární vzdělání, vysoká škola, vyšší odborná škola, nástavbové studium, úřad práce

Samozřejmě záleží na spoustě okolností, tedy jakou školu studuješ, jaké máš možnosti – osobní i co se týká uplatnění s danou vystudovanou školou... a neposledně samozřejmě, co bys chtěl dělat dál ty sám a co bys chtěla dělat dál ty sama.

Krátký rozcestník aneb rychle & stručně

- Potřebuješ se trošičku zorientovat, jaké máš možnosti po škole, kterou právě studuješ?
(a nebo jsi teprve na základce a přemýšlíš, jaké možnosti bys měl/a po vystudování kterého typu školy?)
- Najdeš tu krátké a (opravdu) stručné shrnutí
- Pokud ale tuto část nepotřebuješ, směle přeskaž :)

Svět práce

Ať už jsi po základní škole nebo jsi dokončil/a střední školu a víš, že chceš jít pracovat, důležité je se umět zorientovat.

Víš, jakou práci hledáš? Co můžeš dělat s tvou školou? A jaké jsou požadavky zaměstnavatelů na danou práci?

A kde vlastně vůbec práci hledat?

Pokud úplně ne, nezoufej.

Protože v této kapitole si projdeme:

- jakou práci hledat
- kde a jak hledat
- a taky se seznámíš – a nebo ještě lépe – zopakuješ si některé základní pojmy týkající se práce

Klíčová slova:

Pracovní portál, úřad práce, informační a poradenské středisko, životopis, motivační dopis, kvalifikace, kompetence

Jakou práci hledat?

Jednoduše by šlo říct takovou, která tě bude bavit.

No... rada na houby co? :)

Každopádně i takováhle rada nerada má něco do sebe.

Baví tě obor, který jsi vystudoval/a? Líbí se ti možnost práce v daném oboru? Pokud jsou odpovědi **ano**, tak skvělý!

Práce se ti bude hledat snáz, protože už ze školy můžeš mít a třeba i máš představu, co daný obor a práce v něm obnáší.

Odpověď/a jsi na otázky nahoře spíš **ne**? Obor, který jsi vystudoval/a tě pracovně úplně neláká?

- Podívej se na kapitoly:
 - *Jsem na střední škole*
 - (popřípadě *Jsem na základní škole*)
jsou tam rozebrané možnosti, které můžeš mít po kterém typu školy

Nebo se rovnou podívej na:

<https://nsp.cz/vyuziti-pro-studenty>

Pokud nevíš, co přesně můžeš dělat po škole, kterou jsi vystudoval/a, podívej se například sem:

<https://nsp.cz/vyuziti-pro-studenty/povolani-podle-vzdelani>

Kde hledat práci?

Možná jsi během školy měl/a praxi nebo brigádu v oboru a nabídli ti, že až skončíš školu, že můžeš pracovat u nich.

Pokud jsi ale praxe neměl/a nebo jsi takovou nabídku nedostal/a a nebo ji ani využít nechceš... můžeš hledat sám a sama.

Nejsnáze dostupný... **internet**

Tam můžeš najít spousty pracovních portálů

Pracovní portály jsou místa, kde můžeš najít nabídky práce od různých zaměstnavatelů.

Například:

www.jobs.cz

www.prace.cz

www.infojob.cz

www.careerjet.cz

a další...

INTERNET

delší výčet i krátký popis jednotlivých webů si můžeš přečíst tady:
<https://www.infoabsolvent.cz/Rady/Clanek/7-3-06/Co-chci-a-co-nabizim-neni-snadne-najit-praci>

Na pracovní portály je dobré se třeba i podívat a zjistit, jaké práce, za kolik peněz, s jakými možnostmi zaměstnavatelé nabízejí. Můžeš si tak udělat představu o tom, co bys se svou školou mohl/a v praxi dělat a jaké jsou obecně požadavky zaměstnavatelů.

Neomezuje se ale jen na pracovní portály

- hledat práci můžeš i kdekoliv jinde po internetu
- jen pamatuj na bezpečnost a prověřuj si důvěryhodnost nabídky
- **opatrně taky s podezřelými nabídkami**

Co může být podezřelé?

- **nabízejí moc peněz**
(=> za stejnou pozici mnohem více než konkurenční firmy)
- **(za) snadnou práci**
- chtějí **po tobě peníze**
- chtějí po tobě **citlivé informace**

Nejvíce spolehliví... **známí a kamarádi**

- Výhoda osobního doporučení
 - buď přímo zaměstnavateli tebe
 - nebo tobě zaměstnavatele
- jestli je fajn, platí dobře (a vůbec :)), jaké je zázemí, prostředí...

**ZNÁMÍ
A
KAMARÁDI**

Největší jistota... úřad práce

- Určitě ti poradí i na úřadu práce

Kontakty na jednotlivé úřady práce najdeš tady:

<https://www.uradprace.cz/web/cz/kontakty-2>

- Na ÚP se můžeš jít registrovat jako uchazeč/ka o zaměstnání
- Je to spojené s tou výhodou, že pokud nemáš práci, hledáš ji a jsi registrovaný nebo registrovaná jako uchazeč/ka o zaměstnání, nemusíš už sám nebo sama platit sociální a zdravotní pojištění*

<https://www.uradprace.cz/web/cz/zamestnanost>

Vlastní iniciativa

Pokud máš vysněnou nějakou práci nebo konkrétní firmu/zaměstnavatele, kde bys chtěl/a pracovat, určitě se neboj do firmy přímo napsat.

Doporučuji se ale nejdřív s danou firmou opravdu seznámit, podívat na webové stránky dané firmy. Třeba zjistíš, že zrovna i shánějí lidi na obdobné pozice, na kterou by ses chtěl/a hlásit.

Takže abychom si to shrnuli...

Víš, jakou práci hledáš? Jaké jsou na ní požadavky od zaměstnavatelů?
A které práce můžeš dělat s tvou školou? Kam nebo na koho se obrátit?

Na to bys měl/a najít odpovědi výše.

ÚŘAD PRÁCE

* pokud studuješ:
sociální a zdravotní pojištění za tebe odvádí stát

pokud pracuješ:
většinou za tebe sociální a zdravotní pojištění platí zaměstnavatel

SÁM A SAMA

Tři, dva, jedna... kontakt!

Možná tě zklamou, ale nebudeme tady hrát tuhle hru. :)

Naopak si ale řekneme...

co a jak, pokud chceš kontaktovat potenciálního zaměstnavatele

První, o čem asi budeš muset přemýšlet, pokud budeš chtít napsat nebo zavolat zaměstnavateli (kromě toho, že si seženeš na ně email nebo telefon :)) bude:

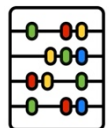
ŽIVOTOPIS

Abys totiž měl/a šanci se do zaměstnání dostat, bude potřeba vytvořit si svůj životopis, podle kterého zaměstnavatel uvidí, "co umíš".

Životopis, někdy taky zkráceně **CV** (z latinského **C**urriculum **V**itae) je první důležitý dokument, který budeš potenciálnímu zaměstnavateli posílat.

Do životopisu se uvádí:

- jaké jsi studoval/a školy
- jaké už jsi měl/a práce a pracovní pozice, **i brigády**
- ale i to, co děláš mimo školu a práci
- a co všechno zvládáš a umíš
- jaké máš dovednosti a schopnosti

Tvrdé a měkké dovednosti...

odborně se tomu říká **hard skills** a **soft skills**

do **hard skills**

- patří všechny “technické” věci
- tedy jestli umíš s počítačem, wordem, excelem, různými programy apod.

do **soft skills** například patří:

- komunikační schopnosti
- jestli dokážeš vést lidi
- jestli jsi kreativní
- jak a jestli zvládáš stres
- jak moc dokážeš plánovat a organizovat
- a další...

ŽIVOTOPIS, KTERÝ ZAUJME

- Je dobré, aby životopis nebyl **zajímavý** jen **po obsahové stránce**, tedy to, co tam bude napsáno.
- Důležité také je, aby personalistu (tedy toho člověka, který bude mít tvůj životopis v ruce a bude rozhodovat o tom, jestli tě pozvou na pohovor) tvůj **životopis zaujal** během pár sekund

Personalistům se do rukou dostane spousta životopisů uchazečů o nabízenou pozici, a tak na životopisy koukají většinou jen pár sekund a podle toho, jestli je při takovémto „zběžném čtení“ zaujme mu pak věnují delší pozornost.

Důležité tedy je, aby se personalista rozhodl si tvůj životopis přečíst důkladněji.

Toho docílíš tak, když bude **zajímavý i po vizuální stránce**

- to znamená, aby se mu líbil, byl zajímavý (graficky) a přehledný

Tipy a rady, jak napsat životopis

Tady je nastíněný jenom základ základu, určitě se podívej a pročti si, co a jak by měl všechno životopis obsahovat.

Životopisy a jejich tvorbu rozebírají například na těchto webech:

- <https://www.volnamista.cz/tipy/zivotopis-cv>
- <https://www.zivotopisy.cz/strukturovany-zivotopis>
- <https://www.jobs.cz/poradna/rady/rady-pro-uchazece/jak-napsat-cv/>
- a mnoho dalších

Životopis si pak můžeš vytvořit například zde:

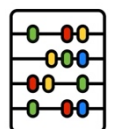
- <https://cvapp.cz/cv-sablony>
- <https://www.zivotopisy.cz/zivotopis-vzor>
- <https://www.zivotopis-snadno.cz>

Další věci, co možná budeš muset napsat a poslat budoucímu zaměstnavateli bude:

MOTIVAČNÍ DOPIS

Někdy po tobě tvůj budoucí zaměstnavatel může chtít, abys k životopisu přiložil/a i motivační dopis.

Motivační dopis je vlastně takový dopis, kde zaměstnavateli uvádíš, proč bys u něho chtěl/a pracovat a proč by měl vzít na danou pozici právě tebe.

E-mailové tipy:

Pokud budeš zaměstnavateli psát email, je dobré, aby tvá emailová adresa vypadala seriózně.

Nejvhodnější tvar emailu je tvé **jméno** a **příjmení**; popřípadě alespoň jejich **iniciály** (= první písmena z jména/názvu)

E-mailové adresy tak můžou vypadat třeba:

- jmeno.prijmeni@e-mailovaadresa.cz
- j.prijmeni@e-mailovaadresa.cz
- prijmenijmeno@e-mailovaadresa.cz
- jmenoprijmeni@e-mailovaadresa.cz
- a tak dál...

Naopak nevhodné jsou mailové adresy typu:

- kvetinka23@e-mailovaadresa.cz
- medabeda@e-mailovaadresa.cz
- a podobně :)

Pokud budeš psát samotný email zaměstnavateli, je dobré si zjistit:

- komu píšeš – jméno, titul, funkce... – tím se vyhneš zbytečnému trapasu a neuděláš špatný dojem ještě, než dojdeš na pohovor
- zkontroluj si po sobě text emailu
 - o nemáš tam hrubky? Překlepy?
- Zkontroluj přílohy – životopis, popřípadě motivační dopis
 - o Jsou opravdu přiložené?
 - o Jedná se o přílohy, které opravdu chceš poslat?
 - Je přiložený životopis aktuální?
 - Je motivační dopis poslední verzí, kterou jsi napsal/a?

FORMY PRÁCE – FORMY SMLUV

Pokud už jsi po škole, zřejmě budeš koukat spíš po pracích na pracovní poměr

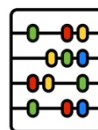
HPP neboli hlavní pracovní poměr

- **práce na plný úvazek**
- také se používá označení **full-time job**
- plný úvazek znamená 160 hodin měsíčně
 - o to je většinou 40 hodin týdně, 8 hodin denně při práci bez směnného provozu
 - o na směny to je pak složitější
 - například většinou jeden týden máš kratší a pracuješ třeba jenom dva dny v týdnu
 - další týden máš třeba „dlouhý“ a pracuješ pět dní ze sedmi

VPP – vedlejší pracovní poměr

- **zkrácený úvazek**
- také se můžeš setkat s označením **part-time job**
- pracuješ méně než 40 hodin týdně, většinou na takzvaný poloviční úvazek, tedy 20 hodin týdně

Tento typ úvazku se hodí, pokud k této ptáci, kde uvažuješ pracovat na zkrácený úvazek, máš ještě něco jiného.

Například probíhající studium, jiná práce nebo mateřská dovolená

Pokud z nějakého důvodu, ať je to ještě probíhající studium, jiná práce, mateřská dovolená a podobně, pro tebe hlavní pracovní poměr není a neuvažuješ ani o práci na vedlejší pracovní poměr...

existují další formy pracovních smluv – **dohody mimo pracovní poměr**.

Slovo závěrem

No a jsme u konce...

Doufám, že ti příručka trochu pomohla.

Třeba se alespoň zamyslet nad tím, jak a o čem přemýšlet, když za zabýváš volbou povolání. Třeba ses dozvěděl/a, co je kariéra a kariérové poradenství... A nebo ti příručka ukázala nějaké možnosti, kam se obrátit, pokud...

- se budeš rozhodovat jak dál,
- budeš chtít zjistit, co a jak po základní škole,
- budeš chtít nějak pokračovat po střední škole.

Třeba ses dozvěděl/a informace ohledně světa práce.

A nebo sis alespoň zopakoval/a, to co už jsi věděl/a (– opakování matka moudrosti vid' :))

Pokud jsi našel nebo našla informace, které jsi hledal/a – super!

Jenom ale pamatuj, že toto je jen příručka a samozřejmě **bude dobré, pokud si o své volbě promluvíš s někým, komu věříš**, kdo si myslíš, že ti poradí a poradí chytře a správně.

Jak jsme si uvedli, může to být kdokoliv, s kým se poradit chceš.

Zkus se zamyslet nad důvody, které ti dávají druzí (hlavně rady dospělých jsou někdy prostě ... víme :)) – ale většinou ti takto radí z nějakého důvodu.

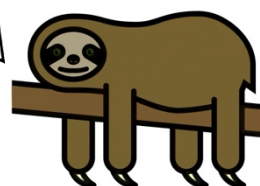
Ale ať už to budou kamarádi, vychovatelé v domově, rodina, někdo z učitelů nebo nějaký odborník, (školní) psycholog, výchovný nebo přímo kariérový poradce... důležité je, aby ses rozhodoval/a tak, abys byl/a s volbou šťastná nebo šťastný ty.

Tak už dost čtení.

Já sice za život moc kroků ani posun neudělám... ale ty určitě ano.

Tak se běž rozhlížet, ať víš, kam dál mají ty tvoje kroky směřovat.

Šťastnou cestu!

ZÁVĚR

Bakalářská práce s názvem *Kariérové poradenství pro děti a mladé dospělé z dětských domovů: distanční text* se zabývala problematikou kariérových voleb, možností a kariérového poradenství pro děti a mladé dospělé, kteří vyrůstají nebo vyrůstali v dětských domovech.

Cílem práce bylo vytvořit návrh příručky v podobě distančního textu, která by mohla pomoci dětem a mladým dospělým při úvahách o kariévní budoucnosti.

Teoretická část práce se zaměřovala na rešerši odborné literatury a legislativy týkající se dané problematiky. Byla popsána témata ústavní péče a výchovy a nastíněna související legislativa. Na základě odborné literatury byly dále popsány ontogenetické charakteristiky prepubertálního, pubertálního a adolescentního věku a specifika s tímto obdobím spojená. Dále bylo popsáno kariérové rozhodování a jaké vlivy na jeho průběh působí. Následně bylo definováno kariérové poradenství. Poslední kapitola teoretické části byla věnována distančnímu vzdělávání a především distančnímu textu, na který je přímo navazováno v praktické části, respektive jež tvoří výstup bakalářské práce.

Praktická část se věnovala samotné příručce v podobě distančního textu a její tvorbě na základě získaných informací o cílové skupině. Proto byla v první části práce charakterizována cílová skupina a identifikovány její potřeby. Identifikace potřeb byla provedena nejprve na základě rozhovoru s ředitelem dětského domova, přímé potřeby byly následně zjišťovány pomocí dotazníku u cílové skupiny. Na základě zjištění vzešlých z průzkumu bylo možné vytvořit příručku, která by co nejvíce odpovídala potřebám a požadavkům cílové skupiny.

Účelem ukázky samotné příručky bylo dětem pomoci při rozhodování a nastínit jim možnosti, které mohou mít po dokončení základní či střední školy. Záměrem bylo také poukázat na zdroje, kde lze hledat informace o školách a pracovních příležitostech i osvětlit některá témata a pojmy.

Proto doufám, že přínosem této práce bude zvláště samotná příručka, která bude po domluvě s řediteli předána dětským domovům, aby mohla být skutečně využita a nápomocná dětem v dětských domovech.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

TIŠTĚNÉ ZDROJE

BEDNAŘÍKOVÁ, Iveta. *Jak psát "distančně"*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007. ISBN 978-80-244-1681-6.

BĚLOHLÁVEK, František. *Osobní kariéra*. Praha: Grada, 1994. ISBN 80-7169-083-X.

BLATNÝ, Marek. *Psychologie celoživotního vývoje*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2016. ISBN 978-80-246-3462-3.

COLLIN, Audrey a YOUNG, Richard A. (Richard Anthony). *The future of career*. Cambridge: Cambridge University Press, 2000. ISBN 0-521-64965-X.

ČAČKA, Otto, 2000. *Psychologie duševního vývoje dětí a dospívajících s faktory optimalizace*. Dotisk 1. vydání. Brno: Doplněk, 2000. ISBN 80-7239-060-0.

ERIKSON, Erik H. (Erik Homburger). *Childhood and society*. Norton paperback, reissued. New York, NY: Norton, 1993. ISBN 9780393310689.

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-85931-79-6.

GILLERNOVÁ, Ilona; BAHBOUH, Radvan; MERTIN, Václav; RYMEŠ, Milan; SLAMĚNÍK, Ivan et al. *Slovník základních pojmů z psychologie*. Praha: Fortuna, 2000. ISBN 80-7168-683-2.

HADJ-MOUSSOVÁ, Zuzana. *Úvod do speciálního poradenství*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2002. ISBN 80-7083-659-8.

HALL, Douglas T. *Careers in organizations*. Glenview: Scott, Foresman and company, 1976. ISBN 0-673-16077-7.

HARTL, Pavel. *Stručný psychologický slovník*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-803-1.

HLAĎO, Petr. *Profesní orientace adolescentů: poznatky z teorií a výzkumů*. Brno: Konvoj, 2012. ISBN 978-80-7302-164-1.

KURIC, Jozef; RYBÁROVÁ, Eva; ŠVANCARA, Josef a VAŠINA, Lubomír. *Ontogenetická psychologie*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986. ISBN 14-409-86.

LANGMEIER, Josef. *Vývojová psychologie pro dětské lékaře*. 2., dopl. vyd. Praha: Avicenum, 1991. ISBN 80-201-0098-7.

LANGMEIER, Josef a KREJČÍŘOVÁ, Dana. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1284-9.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Rodiče a děti*. Třetí, upravené vydání (ve Vyšehradu první). Praha: Vyšehrad, 2017. ISBN 978-80-7429-797-7.

MEZERA, Antonín. *Pro jaké povolání se hodím?* Praha: Computer Press, 2002. ISBN 80-7226-651-9.

PATTON, Wendy a MCMAHON, Mary. *Career development and systems theory: connecting theory and practice*. Fourth edition. Leiden: Brill, 2021. ISBN 90-04-46621-5.

PIAGET, Jean a INHELDER, Bärbel, *Psychologie dítěte*. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0691-0.

PILAŘ, Jiří. VIII. Náhradní výchovná péče ve školských zařízeních pro výkon ústavní výchovy a ochranné výchovy a ve školských zařízeních preventivně výchovné péče. In: JEDLIČKA, Richard; KLÍMA, Petr; KOŤA, Jaroslav; NĚMEC, Jiří a PILAŘ, Jiří. *Děti a mládež v obtížných životních situacích: nové pohledy na problematiku životních krizí, deviací a úlohu pomáhajících profesí*. Praha: Themis, 2004. ISBN 80-7312-038-0.

PŘÍHODA, Václav. *Ontogeneze lidské psychiky. [Sv.] 1, Vývoj člověka do patnácti let*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1963.

PÝCHOVÁ, Silvie; KOŠTÁLOVÁ, Helena; DRAHOŇOVSKÁ, Petra a MADZIOVÁ, Dorota. *Kariérové poradenství na každý pád*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. ISBN 978-80-7598-604-7.

ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, Jitka; BINAROVÁ, Ivana; HOLÁSKOVÁ, Kamila; PETROVÁ, Alena; PLEVOVÁ, Irena et al. *Přehled vývojové psychologie*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008. ISBN 978-80-244-2141-4.

ŠVANCARA, Josef. *Diagnostika psychického vývoje*. 3. upravené vyd. Praha: Avicenum, 1980.

TAXOVÁ, Jiřina. *Pedagogicko-psychologické zvláštnosti dospívání*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1.

VENDEL, Štefan. *Kariérní poradenství*. Praha: Grada Publishing, 2008. ISBN 978-80-247-1731-9.

ZLÁMALOVÁ, Helena. *Příručka pro autory distančních vzdělávacích opor: jak tvořit distanční studijní text*. Praha: Centrum pro studium vysokého školství, Národní centrum distančního vzdělávání, 2006. ISBN 80-86302-39-3.

ELEKTRONICKÉ ZDROJE

ĎURIŠOVÁ, Libuše. Volba dalšího vzdělávání a kariérové poradenství v základních školách očima žáků. *Lifelong Learning – celoživotní vzdělávání*, 2015, roč. 5, č. 3, s. 113–139. ISSN 1804-526X. Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.11118/lifele20150503113>. [cit. 2023-11-19].

EUROPEAN COMMISSION. *Memorandum on Open Distance Learning in the European Community* [online]. Brusel: Office for Official Publications of the European Communities, 1991. ISBN 92-11-16266. ISSN 0254-1475. Dostupné z: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/e3125748-99d8-49a3-91ff-437af10d9468/language-en>. [cit. 2024-03-05].

GATI, Itamar a ASHER, Itay. Prescreening, In-Depth Exploration, and Choice: From Decision Theory to Career Counseling Practice [online]. *The Career development quarterly*. 2001, roč. 50, č. 2, s. 140-157. ISSN 0889-4019. Dostupné z: <https://doi.org/10.1002/j.2161-0045.2001.tb00979.x>. [cit. 2024-03-05].

JÁŠKOVÁ, Ivana. *Poradenství v personální oblasti* [online]. [Brno, 2010]. Dostupné z: https://is.muni.cz/el/econ/jaro2010/MPH_EOPO/um/PERSONALNI_PORADENSTVI_IS.pdf. [cit. 2024-01-08].

Kariérové poradenství [online]. *MŠMT*, 2024. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/dalsi-vzdelavani/karierove-poradenstvi>. [cit. 2024-03-05].

KRAUSOVÁ, Jana. *Vliv rodiny na volbu školy nebo oboru* [online]. In: Průvodce kariérou, 2022. Dostupné z: <https://pruvodcekarierou.zkola.cz/vliv-rodiny-na-volbu-skoly-nebo-oboru/>. [cit. 2024-03-05].

Lifelong Guidance Policy Development: Glossary [online]. The European Lifelong Guidance Policy Network (ELGPN), 2014. ISBN 978-951-39-5158-0. Dostupné z: <https://www.elgpn.eu/publications/browse-by-language/english/elgpn-tools-no.-2-llg-glossary/>. [cit. 2024-03-05].

MOORE, Nicki; CLARK, Lewis; NEARY Siobhan; BLAKE Hannah. Klíčové faktory kariérového rozhodování: Zkoumání vlivů, které se podílejí na rozhodování mladých lidí ve věku 13-16 let – Shrnutí. *International Centre for Guidance Studies (iCeGS)*, 2021. ISBN 978-80-87993-11-8.

Dostupné z:

https://www.ekscr.cz/sites/default/files/obrazky/soubory/publikace/klicove_faktory_karieroveho_rozhodovani_zprava_z_vyzkumu.pdf. [cit. 2023-12-18].

Možnosti vzdělávání na středních školách a konzervatořích. *Atlas školství* [online]. 2024. Dostupné z: <https://www.atlaskolstvi.cz/moznosti-vzdelavani-na-strednich-skolach-a-konzervatorich>. [cit. 2024-02-20].

MYNAŘÍKOVÁ, Lenka; DOBRUCKÁ, Lucia; HORÁKOVÁ, Daniela; VINTONIV, Roksana. *Integrace dětí z dětských domovů do společnosti a jejich adaptace na trhu práce*. Souhrnná výzkumná zpráva z projektu [online]. Praha: České vysoké učení technické v Praze, 2022. Dostupné z: https://148a086fd9.cbau-cdnwnd.com/7f330e1aa37f75e3e7ff97f81793e8cd/200000065-166581665b/souhrnna_vyzkumna_zprava_FINAL2-0.pdf?ph=148a086fd9. [cit. 2024-03-05].

MYŠKOVÁ, Lucie; SMETÁČKOVÁ, Irena; NOVOTNÁ, Hana; ONDER, Jakub; KUŽELOVÁ, Hana et al. Vzdělání u osob se zkušeností s náhradní formou péče v dětství. Online. *Pedagogická orientace*. 2015, roč. 25, č. 1, s. 63-83. ISSN 1211-4669. Dostupné z: <https://doi.org/10.5817/PedOr2015-1-63>. [cit. 2024-03-05].

OECD, 2004. *Career Guidance and Public Policy: Bridging the Gap* [online]. OECD Publishing, Paris: 2004. ISBN 92-64-10564-6. Dostupné z: https://www.oecd-ilibrary.org/education/career-guidance-and-public-policy_9789264105669-en. [cit. 2024-03-05].

Podoby kariérového poradenství [online]. In: MŠMT, 2020. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/dalsi-vzdelavani/podoby-karieroveho-poradenstvi-1>. [cit. 2024-03-05].

POST, Angela; BORGAN, William; AMUNDSON, Norman a WASHBURN, Cheryl. UNESCO. *Handbook on career counselling: a practical manual for developing, implementing and assessing career counselling services in higher education settings* [online]. Paris: UNESCO, 2002. Dostupné z: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000125740>. [cit. 2024-03-05].

SUPER, Donald E. A theory of vocational development [online]. *American psychologist*. 1953, roč. 8, č. 5, s. 185-190. ISSN 0003-066X. Dostupné z: <https://doi.org/10.1037/h0056046>. [cit. 2024-03-05].

ŠŤASTNOVÁ, Pavlína a DRAHOŇOVSKÁ, Petra. *Jak žáci základních a středních škol vybírají svou další vzdělávací nebo pracovní kariéru*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 2012.

Dostupné z: http://archiv-nuv.npi.cz/uploads/Vzdelavani_a_TP/AnalyzaKP_ZSaSS_pro_www.pdf. [cit. 2024-03-20].

TRHLÍKOVÁ, Jana; ÚLOVCOVÁ, Helena; VOJTĚCH, Jiří. Rozhodování žáků při volbě vzdělávací cesty a úspěšnost vstupu na trh práce. Sonda založená na šetření absolventů středních škol, kteří se zúčastnili jako patnáctiletí výzkumu PISA-2003 a vybraného vzorku jejich zaměstnavatelů. Praha: NÚOV, 2008. Dostupné z: https://www.nuov.cz/uploads/MS_setreniabsazam08final_prowww.pdf. [cit. 2024-02-09].

VALÁŠKOVÁ, Tereza. *Co je to kariéra a jak ji řídit?* [online]. In: Průvodce kariérou, 2023. Dostupné z: <https://pruvodcekarierou.cz/co-je-to-kariera-a-jak-ji-ridit/>. [cit. 2023-10-14].

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Dostupné z: <https://www.e-sbirka.cz/sb/2012/89/2024-01-01>. [cit. 2024-03-20].

Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů. Dostupné z: <https://www.e-sbirka.cz/sb/2002/109/2014-01-01>. [cit. 2024-03-20].

SEZNAM GRAFŮ

GRAF Č. 1 – PLÁNOVÁNÍ DALŠÍHO STUDIA PO ZÁKLADNÍ ŠKOLE..... 40

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

ELGPN – The European Lifelong Guidance Policy Network

MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

OECD – Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (Organisation for Economic Co-operation and Development)

UNESCO – Organizace spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization)

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA Č. 1 – INFORMAČNÍ LETÁČEK.....	I
PŘÍLOHA Č. 2 – SPOLEČNÁ ČÁST DOTAZNÍKU	II
PŘÍLOHA Č. 3 – DOTAZNÍK VERZE DTZ	III
PŘÍLOHA Č. 4 – DOTAZNÍK VERZE DTS	XII
PŘÍLOHA Č. 5 – DOTAZNÍK VERZE DSP	XXIII

KARIÉROVÉ PORADENSTVÍ

v dětských domovech

Co dělat po základní škole? ?

Jak funguje svět práce?

A kam jít na střední?

...

To jsou otázky, které si kladete možná taky.

A já společně s Vámi, kdy mě zajímá,

jak o těchto otázkách přemýšlíte **právě VY**.

Chcete se zapojit

a pomoci tak tyto otázky zodpovědět ?

Odkaz na dotazník zde:

za veškerou účast

Moc děkuji!

Kontakt:
Anna Kyrálová
kyralovaanna@gmail.com

případně:
<https://forms.gle/9sE9uDhxW47J1wv96>

Příloha č. 2 – Společná část dotazníku

1

Pohlaví *

- Ž
- M
- Jiné

2

Kolik je ti/Vám let? *

- 6 - 9
- 10 - 13
- 14 - 16
- 17 - 18
- 19 - 20
- více jak 20

3

Žiješ/žijete aktuálně v dětském domově? *

- Ano
- Ne

4

Na jaké škole momentálně studuješ/studujete? *

- Základní škola (ZŠ) *(dále dotazník DTZ)*
- střední škola (SŠ) *(dále dotazník DTS)*
- vyšší odborná (VOŠ) *(dále dotazník DSP)*
- vysoká škola (VŠ) *(dále dotazník DSP)*
- již nestuduji – pracuji *(dále dotazník DSP)*

DTZ

Příloha č. 3 – Dotazník verze DTZ

Verze DTZ

Pokud jsi odpověděl/a, že studuješ základní školu...

5

Řešil nebo řeší s tebou někdy někdo, co budeš dělat po základní škole? *

- Ano *Pokračuj na další otázku*
- Ne *Přeskoč na otázku 8*

6

Pokud ano, kdo nebo kde? *

Vyber prosím všechny odpovědi, se kterými souhlasíš

Pokud pro tebe platí nějaká jiná možnost, která zde není uvedena, popiš ji prosím v kolonce "Jiné"

- Ve škole – pan učitel/paní učitelka, vychovatel/ka v družině...
- V domově – pan vychovatel/paní vychovatelka...
- Někdo z rodiny
- Kamarád/kamarádka
- Někdo, kdo se tím zabývá/odborník (školní psycholog/psycholožka, karierní poradce...)
- Jiné: _____

Prostřednictvím čeho/jak ti někdo radil nebo jsi se ty sám/sama rozhodoval/a nebo stále rozhoduješ ohledně budoucnosti po základní škole? *

Vyber prosím všechny odpovědi, se kterými souhlasíš

Pokud pro tebe platí nějaká jiná možnost, která zde není uvedena, popiš ji prosím v kolonce "Jiné"

- Někdo mě odkázal nebo jsem si našel/našla webové stránky, kde radili ohledně výběru SŠ
- Někdo mě odkázal nebo jsem si našel/našla webové stránky, kde radili ohledně výběru
- zaměstnání
- Na internetu koukám sám/sama přímo na školy/možnosti práce
- Dostala se mi do rukou příručka/noviny/časopis (tištěné i online)
- Téma jsme řešili ve škole
- Probíral to se mnou někdo blízký
- Probíral to se mnou někdo, kdo se tím přímo zabývá (karierní poradce, školní psycholog...)
- Byl/a jsem na akci, která se tím zabývá (Dny otevřených dveří, Veletrh škol ...)
- Jiné: _____

DTZ

8

Stala se ti někdy, nějaká z těchto situací? *

Zaškrtni prosím všechny možnosti, se kterými souhlasíš

- Někdo mě odkázal nebo jsem si našel/našla webové stránky, kde radili ohledně výběru SŠ
- Někdo mě odkázal nebo jsem si našel/našla webové stránky, kde radili ohledně výběru
- zaměstnání
- Téma ohledně budoucí školy nebo práce jsme řešili v současné škole
- Někdo blízký se mnou mluvil ohledně střední školy a/nebo co bude po základní škole
- Jednou nebo vícekrát jsem byl/a někde, kde mi měli poradit, na jakou střední školu mám jít nebo mi poradit ohledně budoucnosti po ZŠ
- Dostala se mi do rukou příručka/noviny/časopis (tištěné i online), kde se zabývali tématem školy a volby povolání
- Žádná z těchto situací
- Jiné: _____

9

Zajímal/a jsi se nějak ty sám/sama o to, jaké možnosti máš po ukončení základní školy? *

- Ano *Pokračuj na další otázku (10)*
- Ne *Přeskoč na otázku 12*

DTZ

10

Pokud ano – jak? Co jsi konkrétně dělal/a? Kde jsi zjišťoval/a informace?

11

Plánuješ jít po základní škole na střední školu? *

- Určitě ano
- Spíše ani
- Nevím, ještě uvidím
- Spíše ne
- Určitě ne

12

Pokud o střední škole neuvažuješ, jaký je prosím důvod?

13

Pohle čeho nebo koho se rozhoduješ o volbě střední školy?

DTZ

14

Pokud tě k předchozí otázce nic konkrétního nenapadlo...

S kým vším jsi řešil/a nebo řešíš volbu střední školy a povolání? *

Vyber prosím všechny odpovědi, se kterými souhlasíš

Pokud pro tebe platí nějaká jiná možnost, která zde není uvedena, popiš ji prosím v kolonce "Jiné"

- Vychovatelé a vychovatelky v dětském domově
- Učitelé ve škole
- Rodiče nebo rodina
- Sám/sama
- Kamarádi z dětského domova
- Kamarádi mimo dětský domov
- S odborníky (psychologové, karierní poradci...)
- Jiné: _____

15

a nejvíce to právě byli...

Pokud někdo jiný uved' prosím, kdo do kolonce "Jiné"

- Vychovatelé a vychovatelky v dětském domově
- Učitelé ve škole
- Rodiče nebo rodina
- Kamarádi z dětského domova
- Kamarádi mimo dětský domov
- Odborníci (psychologové, karierní poradci...)
- Jiné: _____

Při výběru školy hráli/hrají roli...

Zaškrtni prosím všechny možnosti, se kterými souhlasíš

Pokud tam nějaká možnost podle tebe chybí, dopiš ji prosím do kolonky "Jiné".

- vzdálenost
- studijní obor – obor, který bys chtěl/a studovat
- možnosti uplatnění po vystudování
- prestiž školy
- zařazení školy/jak škola vypadá
- vybavení. školy – jaké má pomůcky, vybavení na odborné předměty apod.
- kdo na školu s tebou půjde (kamarádi, spoluž.ci...)
- co říkají o studijním oboru vychovatel.
- co říkají o studijním oboru rodiče
- co říkají o studijním oboru učitelé
- co říkají o studijním oboru kamarádi
- co o konkrétní škole říkají vychovatelé
- co o konkrétní škole říkají rodiče
- co o konkrétní škole říkají učitelé
- co o konkrétní škole říkají kamarádi
- Jiné: _____

DTZ

17

Zaškrtni prosím všechny pojmy, se kterými jsi se už někdy setkal/a

- DPP – Dohoda o provedení práce
- DPČ – Dohoda o provedení činnosti
- HPP – Hlavní pracovní poměr
- ÚP – úřad práce
- IPS – Informační a poradenské středisko
- CV
- Motivační dopis
- Kariérové poradenství
- pracovní portál
- kvalifikace
- infoabsolvent.cz

18

Dokázal/a bys tyto pojmy vysvětlit?

Můžeš napsat cokoliv, co tě ke zmíněným pojům napadá. Jeho význam, vysvětlení, jak ho chápeš, s čím se pojem pojí, kde jsi se pojmem setkal/a apod

Můžeš odpovědět na pojmy, které chceš, pokud tě k pojmu nic nenapadá, nic se neděje:)

DPP

DTZ

DPC

HPP

Životopis

Motivační dopis

Úřad práce

Kariéra

DTZ

19

Co si představuješ pod pojmem „kariérové poradenství“?

Můžeš napsat cokoliv, co tě k pojmu napadá

20

Radil ti někdo ohledně tvojí kariéry?

- Ano
- Ne
- Nevím o tom

21

Co by sis přál/a vědět, než půjdeš na střední školu?

22

Co by sis přál/a vědět, než půjdeš pracovat?

DTS

Příloha č. 4 – Dotazník verze DTS

Verze DTS

Pokud jsi odpověděl/a, že studuješ střední školu...

5

Jakou střední školu studuješ? *

- gymnázium *Přeskoč na otázku 8*
- SOŠ (střední odborná škola) *Přeskoč na otázku 6*
- SOU (střední odborné učiliště) *Přeskoč na otázku 7*
- Jiné: _____

6

SOŠ

Jaký typ/jaké zaměření střední odborné školy studuješ?

Stačí napsat pouze zaměření – např.: zdravotnictví, pohostinství, technické zaměření apod.

7

SOU

Jaký typ/jaké zaměření středního odborného učiliště studuješ?

Stačí napsat pouze zaměření školy, např.: potravinářské, technické (zaměření) apod.

DTS

8

Řešil s tebou někdy někdo, co budeš dělat po základní škole? *

- Ano *Pokračuj na další otázku*
- Ne *Přeskoč na otázku 10*
- Nevzpomínám si *Přeskoč na otázku 10*

9

Pokud ano, kdo nebo kde? *

Vyber prosím všechny odpovědi, se kterými souhlasíš

Pokud pro tebe platí nějaká jiná možnost, která zde není uvedena, popiš ji prosím v kolonce "Jiné"

- Ve škole – učitel/učitelka, vychovatel/ka v družině...
- V domově – pan vychovatel/paní vychovatelka...
- Někdo z rodiny
- Kamarád/kamarádka
- Někdo, kdo se tím zabývá/odborník (školní psycholog/psycholožka, karierní poradce...)
- Jiné: _____

10

Z níže uvedených možností, byl by někdo, kdo nebo kde s tebou řešili otázky ohledně budoucnosti po **základní škole**? *

Vyber prosím všechny odpovědi, se kterými souhlasíš

Pokud pro tebe platí nějaká jiná možnost, která zde není uvedena, popiš ji prosím v kolonce "Jiné"

- Ve škole – učitel/učitelka, vychovatel/ka v družině...
- V domově – pan vychovatel/paní vychovatelka...
- Někdo z rodiny
- Kamarád/kamarádka
- Někdo, kdo se tím zabývá/odborník (školní psycholog/psycholožka, karierní poradce...)

- Nikdo/ nevzpomínám si, že by se mnou někdo rozebíral otázky, co dělat po základní škole
- Jiné: _____

11

Prostřednictvím čeho/jak ti někdo radil nebo jsi se ty sám/sama rozhodovala ohledně budoucnosti po základní škole? *

Zaškrtni prosím všechny možnosti, se kterými souhlasíš

Pokud pro tebe platí nějaká jiná možnost, která zde není uvedena, popiš ji prosím v kolonce "Jiné"

- Někdo mě odkázal nebo jsem si našel/našla webové stránky, kde radili ohledně výběru SŠ
- Někdo mě odkázal nebo jsem si našel/našla webové stránky, kde radili ohledně výběru
- zaměstnání
- Na internetu jsem se sám/sama díval/a přímo na školy/možnosti práce
- Dostala se mi do rukou příručka/noviny/časopis (tištěné i online)
- Téma jsme řešili ve škole
- Probíral to se mnou někdo blízký
- Probíral to se mnou někdo, kdo se tím př.mo zabývá (karierní poradce, školní psycholog...)
- Byl/a jsem na akci, která se tím zabývá. (Dny otevřených dveří, Veletrh škol ...)
- Jiné: _____

DTS

12

Zajímal/a jsi se nějak ty sám/sama o to, jaké možnosti máš po ukončení základní školy? *

- Ano *Pokračuj na další otázku (13)*
- Ne *Přeskoč na otázku 14*

13

Pokud ano – jak? Co jsi konkrétně dělal/a? Kde jsi zjišťoval/a informace?

14

Chtěl/a jsi ty sám/sama pokračovat po základní škole na střední škole?*

- Určitě ano – opravdu jsem chtěl/a pokračovat na střední škole
Přeskoč na otázku 16
- Spíš ano – moc jsem nevěděl/a, nevadilo mi na střední jít a navíc okolí říkalo, abych pokračoval/a, tak jsem na střední školu šel/šla
Přeskoč na otázku 16
- Nevím, bylo mi to jedno
Přeskoč na otázku 16
- Spíš ne – spíš se mi jít nechtělo, ale okolí říkalo, abych pokračoval/a, tak jsem na střední školu šel/šla
Přeskoč na další otázku (15)
- Určitě ne – nechtělo se mi jít dál studovat
Přeskoč na další otázku (15)

DTS

15

Pokud se ti jít dál studovat nechtělo, co tě tedy přivedlo/přimělo ke studium střední školy?

16

Podle čeho nebo koho jsi se rozhodoval/a o volbě střední školy?

17

Pokud tě k předchozí otázce nic konkrétního nenapadlo...

S kým vším jsi řešil/a volbu střední školy a povolání? *

Zaškrtni prosím všechny možnosti, se kterými souhlasíš

Pokud tam nějaká možnost podle tebe chybí, dopiš ji prosím do kolonky "Jiné"

- Vychovatelé a vychovatelky v dětském domově
- Rodiče nebo rodina
- Sám/sama
- Učitelé ve škole
- Kamarádi z dětského domova
- Kamarádi mimo dětský domov
- S odborníky (psychologové, karierní poradci...)
- Jiné: _____

a nejvíce to právě byli...

Pokud někdo jiný uved' prosím, kdo do kolonce "Jiné"

- Vychovatelé a vychovatelky v dětském domově
- Učitelé ve škole
- Rodiče nebo rodina
- Kamarádi z dětského domova
- Kamarádi mimo dětský domov
- Odborníci (psychologové, karierní poradci...)
- Jiné: _____

Při výběru školy hráli roli...

Zaškrtni prosím všechny možnosti, se kterými souhlasíš

Pokud tam nějaká možnost podle tebe chybí, dopiš ji prosím do kolonky "Jiné".

- vzdálenost
- studijní obor – obor, který bys chtěl/a studovat
- možnosti uplatnění po vystudování
- prestiž školy
- zařazení školy/jak škola vypadá
- vybavení. školy – jaké má pomůcky, vybavení na odborné předměty apod.
- kdo na školu s tebou půjde (kamarádi, spoluž.ci...)
- co říkají o studijním oboru vychovatel.
- co říkají o studijním oboru rodiče
- co říkají o studijním oboru učitelé
- co říkají o studijním oboru kamarádi
- co o konkrétní škole říkají vychovatelé
- co o konkrétní škole říkají rodiče
- co o konkrétní škole říkají učitelé
- co o konkrétní škole říkají kamarádi
- Jiné: _____

DTS

20

Řešil s tebou někdy někdo, co budeš dělat po střední škole? *

- Ano *Pokračuj na další otázku (18)*
- Ne *Přeskočt na otázku 19*

21

Pokud ano, kdo nebo kde? *

Vyber prosím všechny odpovědi, se kterými souhlasíš

Pokud pro tebe platí nějaká jiná možnost, která zde není uvedena, popiš ji prosím v kolonce "Jiné"

- Ve škole – učitelé, výchovní poradci...
- V domově – pan vychovatel/paní vychovatelka...
- Někdo z rodiny
- Kamarád/kamarádka
- Někdo, kdo se tím zabývá/odborník (školní psycholog/psycholožka (i školní), karierní poradce...)
- Já sám/sama
- Jiné: _____

22

Máš v současné době brigádu/práci při škole?

- Ano
- Ne

23

Měl/a jsi v minulosti brigádu/práci při škole?

Letní brigády, nárazové přivýdělký při škole...

- Ano
- Ne

DTS

24

Přemýšlíš, že v blízké budoucnosti budeš chodit někam na brigádu? *

Např. v létě na brigádu, o prázdninách, nárazové přivýdělký při škole...

- Určitě ano – jsem už rozhodnutý/rozhodnutá
- Spíš ano – chtěl/a bych, ale nevím
- Spíš ne – moc se mi nechce, ale uvažuji o tom
- Ne – momentálně brigádu nechci/nepotřebuji

25

Co budeš/plánuješ dělat po střední škole? *

Pokud plánuješ jinou možnost, než jsou tu uvedené, prosím napiš ji do kolonky "Jiné".

- Půjdu pracovat
- Půjdu na vysokou školu (VŠ)
- Půjdu na vyšší odbornou školu (VOŠ)
- Jiné:

26

Zaškrtni prosím všechny pojmy, se kterými jsi se už někdy setkal/a.

- DPP – Dohoda o provedení práce
- DPČ – Dohoda o provedení činnosti
- HPP – Hlavní pracovní poměr
- OSVČ
- ÚP – Úřad práce
- CV
- Motivační dopis
- Kariérové poradenství
- IPS – Informační a poradenské středisko
- pracovní agentura
- pracovní portál
- kvalifikace
- infoabsolvent.cz

DTS

27

Dokázal/a bys tyto pojmy vysvětlit?

Můžeš napsat cokoliv, co tě ke zmíněným pojmům napadá. Jeho význam, vysvětlení, jak ho chápeš, s čím se pojem pojí, kde jsi se pojmem setkal/a apod.

Můžeš odpovědět na pojmy, které chceš, pokud tě k pojmu nic nenapadá, nic se neděje:)

DPP

DPČ

HPP

Pracovní portál

Životopis

DTS

Motivační dopis

Úřad práce

Kariéra

28

Co si představuješ pod pojmem „kariérové poradenství“?

Můžeš napsat cokoli, co tě k pojmu napadá

29

Radil ti někdo ohledně tvé kariéry?

- Ano
- Ne
- Nevím o tom

DTS

30

Co by sis přál/a vědět, než jsi šel na střední školu?

31

Co by sis přál/a vědět, než půjdeš pracovat?

32

Co by poradil/a svému mladšímu já nebo kamarádovi/kamarádce, který/která je v současné chvíli v osmé nebo deváté třídě?

DSP

Příloha č. 5 – Dotazník verze DSP

Verze DSP

Pokud jste odpověděl/a, že studujete vysokou nebo vyšší odbornou školu...

5

Jakou střední školu jste studoval/a? *

- Gymnázium
- SOŠ (střední odborná škola)
- SOU (střední odborné učiliště)
- Jiné:

6

Jaké bylo zaměření střední školy?

např: Všeobecné; Zdravotní; Technické; Přírodovědné; ... apod.

7

Jakou vysokou nebo vyšší odbornou školu studujete?

Opět stačí pouze zaměření vysoké či vyšší odborné školy – zdravotní, přírodovědná, humanitní

DSP

8

Studujete či pracujete?

- Studuji SŠ *Přeskočte na otázku 10*
- Studuji VOŠ *Přeskočte na otázku 11*
- Studuji VŠ *Přeskočte na otázku 12*
- Již pracuji

Pokud již nestudujete, ale pracujete

9

Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání? *

- ZŠ
- SŠ
- VOŠ
- VŠ

---Přeskočte na otázku 13---

Pokud stále studujete

10

Jakou střední školu studujete?

- Gymnázium
- Střední odbornou školu (SOŠ)
- Střední odborné učiliště (SOU)

---Přeskočte na otázku 13---

DSP

11

Jakou vyšší odbornou školu studujete?

Napište prosím zaměření Vaší vyšší odborné školy – např.: technické, humanitní,... apod.

---Přeskočte na otázku 13---

12

Jakou vysokou školu studujete?

Napište prosím zaměření Vaší vysoké školy – např.: technické, humanitní, ... apod.

13

Řešil s Vámi někdy někdo, co budete dělat po základní škole? *

- ano
- ne *Přeskočte na otázku 15*
- nevzpomínám si *Přeskočte na otázku 15*

14

Pokud ano, kdo nebo kde? *

Zaškrtněte prosím všechny možnosti, se kterými souhlasíte.

Pokud tam nějaká možnost podle Vás chybí, dopište ji prosím do kolonky "Jiné".

- Ve škole – učitel/učitelka, vychovatel/ka v družině...
- V domově – pan vychovatel/paní vychovatelka...
- Někdo z rodiny
- Kamarád/kamarádka
- Někdo, kdo se tím zabývá (školní psycholog/psycholožka, kariérní poradce...)
- Jiné:

---Přeskočte na otázku 16---

Z níže uvedených možností, byl by někdo, kdo nebo kde s Vámi řešili otázky ohledně budoucnosti po základní škole? *

Zaškrtněte prosím všechny možnosti, se kterými souhlasíte.

Pokud tam nějaká možnost podle Vás chybí, dopište ji prosím do kolonky "Jiné".

- Ve škole – učitel/učitelka, vychovatel/ka v družině...
- V domově – pan vychovatel/paní vychovatelka...
- Někdo z rodiny
- Kamarád/kamarádka
- Někdo, kdo se tím zabývá (školní psycholog/psycholožka, kariérní poradce...)
- Nikdo/ nevzpomínám si, že by se mnou někdo rozebíral otázky, co dělat po základní škole
- Jiné:

Prostřednictvím čeho Vám někdo nebo Vy sám/a jste si radil/a ohledně budoucnosti po základní škole? *

Zaškrtněte prosím všechny možnosti, se kterými souhlasíte.

Pokud tam nějaká možnost podle Vás chybí, dopište ji prosím do kolonky "Jiné".

- Někdo mě odkázal nebo jsem si našel/našla webové stránky, kde radili ohledně výběru SŠ
- Někdo mě odkázal nebo jsem si našel/našla webové stránky, kde radili ohledně výběru zaměstnání
- Na internetu jsem se sám/sama díval/a přímo na školy/možnosti práce
- Dostala se mi do rukou příručka/noviny/časopis (tištěné i online)
- Téma jsme řešili ve škole
- Probíral to se mnou někdo blízký
- Probíral to se mnou někdo, kdo se tím přímo zabývá (kariérní poradce, školní psycholog...)
- Byl/a jsem na akci, která se tím zabývá (Dny otevřených dveří, Veletrh škol...)
- Jiné: _____

17

Chtěl/a jste sám/sama pokračovat po základní škole na střední škole? *

- Určitě ano – opravdu jsem chtěl/a pokračovat na střední škole
- Spíš ano – moc jsem nevěděl/a, nevadilo mi na střední jít a navíc okolí říkalo, abych pokračoval/a, tak jsem na střední školu šel/šla
- Nevím, bylo mi to jedno
- Spíš ne – spíš se mi jít nechtělo, ale okolí říkalo, abych pokračoval/a, tak jsem na střední školu šel/šla
- Určitě ne – nechtělo se mi jít dál studovat

18

Pokud se Vám jít dál studovat nechtělo, co Vás tedy nakonec přivedlo ke studium střední školy?

19

Podle čeho nebo koho jste se rozhodoval/a o volbě střední školy?

S kým všim jste řešil/a volbu střední školy a povolání? *

Zaškrtněte prosím všechny možnosti, se kterými souhlasíte.

Pokud tam nějaká možnost podle Vás chybí, dopište ji prosím do kolonky "Jiné".

- Vychovatelé a vychovatelky v dětském domově
- Rodiče nebo rodina
- Učitelé ve škole
- Kamarádi z dětského domova
- Kamarádi mimo dětský domov
- Odborníci (psychologové, kariérní poradci,...)
- Jiné: _____

a nejvíce to právě byli...*

- vychovatelé a vychovatelky v dětském domově
- rodiče nebo rodina
- učitelé ve škole
- kamarádi z dětského domova
- kamarádi mimo dětský domov
- odborníci (psychologové, kariérní poradci)
- Jiné: _____

Při výběru školy hráli roli...

Zaškrtněte všechny platné možnosti.

- vzdálenost
- studijní obor – obor, který jste chtěl/a studovat
- možnosti uplatnění po vystudování
- prestiž školy

DSP

- zařízení školy/jak škola vypadá
- vybavení školy – jaké má pomůcky, vybavení na odborné předměty apod.
- kdo s Vámi půjde na školu (kamarádi, spolužáci...)
- co říkají o studijním oboru vychovatelé
- co říkají o studijním oboru rodiče
- co říkají o studijním oboru učitelé
- co říkají o studijním oboru kamarádi
- co o konkrétní škole říkají vychovatelé
- co o konkrétní škole říkají rodiče
- co o konkrétní škole říkají učitelé
- co o konkrétní škole říkají kamarádi

23

Řešil/řeší s Vámi někdo, co budete dělat po střední škole? *

- Ano
- Ne
- Nevím

24

Pokud ano, kdo nebo kde? *

Zaškrtněte prosím všechny možnosti, se kterými souhlasíte.

Pokud tam nějaká možnost podle Vás chybí, dopište ji prosím do kolonky "Jiné".

- Ve škole – učitelé, výchovní poradci...
- V domově – pan vychovatel/paní vychovatelka...
- Někdo z rodiny
- Kamarád/kamarádka
- Někdo, kdo se tím přímo odborně zabývá (psycholog/psycholožka (i školní), kariérní poradci...)
- Jiné:

DSP

25

Co byste si přál/a vědět, než jste šli na střední školu?

26

Co byste si přál/a vědět, než jste šli pracovat?

27

Co byste poradili svému mladšímu já/dítěti na základní či střední škole ohledně budoucí školy či práce?
